

UNITÁRIUS ÉLET

54. ÉVFOLYAM 5. SZÁM
2000. SZEPTEMBER-OKTÓBER

Kéthavonta megjelenő folyóirat

MILLENNIUM

I. László király fejedelmek tartója

A TARTALOMBÓL

Egy gondolat...

Lelki útravaló...

Teológiai műhely

Márai Sándor: Mennyből az angyal

Az apostoli keresztség

A vallások szerepe Magyarország
európai integrációjában

A Szentföldön jártam

Kultúra és vallás

Egyházközseink életéből

Közérdekű felhívás

Új német kárpótlási törvény

Az augusztus 12-én Németországban hivatalosan közzétett új német kárpótlási törvény értelmében mindazok benyújthatják most kárpótlási igényüket az IOM – Nemzetközi Migrációs Szervezet budapesti irodájában, akik a náciizmus időszakában kényszer-munkásként dolgoztak.

Az IOM – Nemzetközi Migrációs Szervezet felelős mindazon nem zsidó származású kényszer-munkások kárpótlási igényéért, akik nem a Belorusz Köztársaságban, Csehországban, Észtországban, Lettországban, Litvániában, Moldáviában, Lengyelországban, Oroszországban, Ukrajnában vagy valamely más volt szovjet tagköztársaság államában élnek. Ha Ön 1999. február 16-án ezen országok valamelyikében élt, kérjük lépjen kapcsolatba az Önhöz legközelebb eső Megbékélési Alapítvány (Reconciliation Foundation) irodájával. Ha Ön zsidó származású, kérjük keresse fel a Zsidó Kárpótlási Igények irodáját (Conference on Jewish Material Claims Against Germany).

Az IOM – Nemzetközi Migrációs Szervezet díjmentesen foglalkozik kárpótlási igényével. Az erre jogosult személyek 15000 német márkáig terjedő kárpótlásban részesülhetnek. A kérvények benyújtásának határideje: 2001. augusztus 12. Kérjük, minél előbb jelentkezzen az IOM budapesti képviselőjén munkanapokon 10 és 14 óra között, hogy nyilvántartásba vehessük kárpótlási igényét.

Budapest. 1065 Révay utca 12.

Tel.: (1) 269-0324 Fax: (1)

374-0532 E-mail:

iombudapes@iom.int.

Kérjük, ne küldjön eredeti dokumentumokat! Az IOM – Nemzetközi Migrációs Szervezet tájékoztatni fogja Önt a kárpótlás folyamatáról.

A német kárpótlási törvény értelmében a hadifoglyok nem jogosultak erre a kárpótlásra. Ha a jogosult igénylő 1999. február 15. után halálozott el, akkor a házastársa illetve a gyermekei jogosul-

Olvassuk együtt a Bibliát hétről-hétre!

„Az alázatosak kívánságát meghallgatod, Uram,
Megerősíted szívüket, feléjük fordítod füledet.”
(Zsolt. 10:17)

október 2–8.
október 9–15.
október 16–22.
október 23–29.
október 30–november 5.
november 6–november 12.
november 13–19.
november 20–26.

Zsoltárok 9.
Zsoltárok 10.
Zsoltárok 11.
Zsoltárok 12.
Zsoltárok 13.
Zsoltárok 14.
Zsoltárok 15.
Zsoltárok 16.

Unitárius vallási műsorok a médiában

Magyar Rádió – Kossuth adó

Egy az Isten

c. unitárius vallásos félóra
október 27. péntek, 13.30
november 24. péntek, 13.30

Magyar Televízió – M1-es csatorna

Unitárius templomok,
Aranyos vidéke
november 06. 17.30

Örömhír

december 17. vasárnap, 15.30

tak a kárpótlási igény benyújtására.

Ha további információra van szüksége a programot vagy a szervezetet illetően, kérjük nézze meg web-oldalunkat:

www.compensation-for-forced-labour.org.

vagy lépjen kapcsolatba genfi központunkkal:

IOM, PO Box 71, 1211 Geneva
19. Switzerland

Tel.: 00 41 22 717 9230

Fax: 00 41 22 798 6150

E-mail: compensation@iom.int.

Az IOM – Nemzetközi Migrációs Szervezet ezúton szeretné felkérni azon szervezeteket, akik bármilyen információval rendelkeznek a potenciális igénylőket illetően, keressék fel helyi irodánkat minél előbb a sikeres együttműködés érdekében.

Lapzárta minden páros hó 10-én van. A később beérkezett írásokkal szerkesztőségünk csak a következő hó lapzártáig tud foglalkozni. Kérjük ezt a beküldendő írásoknál figyelembe venni.

Ellenkező esetben a szerkesztési és nyomdai munkák elhúzódnak és késhet a lap megjelenése.

Laptulajdonos:
Magyarországi Unitárius Egyház

Főszerkesztő:
Orbókné Szent-Iványi Ilona

Rovatvezetők:
Kászoni József
(hazai és határon túli kultúra),
Kelemen Miklós
(egyháztörténet),
Rázmány Csaba
(hazai egyházi tudósítások),
Dr. Somogyi László
(Teológiai Műhely)

SZERKESZTŐSÉG CÍME:

V. Nagy Ignác utca 2-4. Budapest, 1055.
Telefon/fax: 311-2801

Terjeszti a Magyarországi Unitárius Egyház.
Előfizethető:

egyházi központunkban, a lelkesítő irodákban,
vagy egyházi csekken, Unitárius Élet jellegével.

Évi előfizetési díj: 1200,- Ft

Egyes szám ára 200,- Ft

Megjelenik kéthavonta.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

Felelős kiadó:

Heltai Gáspár Kft.

Index: 25 842

Készült a Cerberus Kft. gondozásában

(Budapest V., Kálmán Imre u. 23.)

Tel.: 332-3511)

Felelős vezető: Schmidt Gábor

HU ISSN 0133-1272

A Magyarországi Unitárius Egyház
internetcíme:
www.extra.hu/mue

Egy gondolat...

„Miért nem sorolják az unitáriusokat a történelmi egyházak közé?” – hangzik a kérdés nap, mint nap. Legutóbb az Őszi hálaadó istentisztelet után kérdezték a belvárosi templomban, majd Erdélyben egy millenniumi rendezvény kapcsán, lelkészek, világi vezetők. De ez a fájdalmas megkülönböztetés már feltűnt, több hazai kis-egyháznak is, akik értetlenül állnak a diszkrimináció előtt.

A lelkiismereti és vallásszabadságról szóló 1990. Évi IV. törvény a hazai egyházakat, vallási közösségeket egyenlőeknek tekinti. Ebben a törvényben nem szerepel, semmiféle megkülönböztetés, így értelemszerűen, a „történelmi egyház” privilégiuma sem. Csak évekkel később kezdték rendszeresen használni ezt a megkülönböztető csoportot: a katolikus, református, evangélikus és izraelita közösségekre. Az valóban igaz, hogy a Média törvény – amelynek semmi köze az 1990. IV. törvényhez – megfogalmazza, hogy a nemzeti médiák kuratóriumába, a négy történelmi egyház küldhet 1-1 delegáltat. Ez a média törvény az egyetlen hely, ahol írásban deklarálta a megkülönböztetést. De sajnos, ma már annyira átment a köztudatba, a hivatalos szóhasználatba is, hogy szinte törvény erejűvé vált.

Egyházunk Elnöksége, számos alkalommal – szóban és írásban – kifogásolta, hogy amennyiben létezik ilyen kategória, akkor abba, értelemszerűen, az egyetlen magyar történelmi alapítású unitárius egyház is beletartozik. Rendszeresen mondtuk, és mondjuk, hogy 432 éve jelen vagyunk a Kárpát-medencében, a magyar kultúrában és közéletben. Úgy tűnik – hiába!

2000 nyarán egyházunk Elnökségének értetlensége csak tovább fokozódott, amikor nyilvánosságra került, hogy az állam Áfa és adómentességi megállapodást írt alá, immár hat történelmi egyházzal. A bűvös körbe bekerültek a baptisták és a szerb ortodoxok is!

Kisegyházak megkeresésére, lelkészeink, híveink biztatására, döntött úgy az Elnökség, hogy aláírásával csatlakozik egy beadványhoz és az Alkotmánybírósághoz fordul jogorvoslatért.

Közben a Minisztériumban elkészült egy új tervezet az 1990-es IV. törvény módosításához. Nagyon nehéz és kényes kérdés a törvényt módosítás. Számítalan világvalás rendelkezik egyre növekvő számú hazai közösséggel. Elég, ha megtekintjük a felajánlott személyi jövedelemadó 1%-ról kiadott tájékoztatót, hány újabb keletű közösség előz meg minket.

Egyre többet hallani arról, ami a tervezetben is szerepel, hogy az egyházakat tényleges társadalmi szerepük alapján ítélik meg. A vallásgyakorlás terén egyforma szabadságot élveznek, de jogaik tekintetében különböztetés lesz.

Lassan kezdünk eljutni a lényeghez, amiről már évek óta beszélünk, anélkül, hogy tettünk, vagy tehetünk is volna valamit. Az egyházak tényleges társadalmi szerepét az állam, az egyházi intézményeken méri le: milyen társadalmi feladatokat vállal át, egy-egy adott közösség. Régi dédelgetett terve volt egyházunknak, hogy amint a volt Misszióházat, (IX. Hógyes Endre u.) visszakupjuk, ismét felsőoktatási diákokthont létesítünk benne, amint az jól működött 1953-ig. Az ingatlan rendezés ügye húzódik, emiatt a járadéki megváltás határidejéről lekéstünk. (Van olyan hazai kisegyház, amelyik külföldi tulajdonú ingatlanát, részben természetben, részben járadék formájában visszakapta.)

A Teológiai Intézet akkreditálásáról, már 7 éve beszélünk. Akkoriban el is készült egy tervezet, de az nem felelt meg az állami normatíváknak, így a dolog annyiban maradt, míg ez év elején jómagam Kászoni József lelkész és dr. Sztankóczy Zoltán társaságában számtalan állami és egyházi helyen eljártunk, hogy tájékozódjunk az intézet állami, hivatalos elismerése ügyében. Sajnos a tudományos intézetek nem részesülnek rendszeres állami támogatásban, hivatalosan nem kell azokat akkreditálni. Az adott egyház belső ügye, hogy mit ismer el tudományos intézetnek. A nappali oktatást folytató felsőoktatási intézményeket kell előkészíteni állami akkreditációhoz, de ebben az esetben tudományos fokozattal rendelkező tanárok, és persze nappali tagozatos hallgatók kellenek. Erre nincs lehetőségünk.

Az elmúlt 10 év során többször merült fel az az elgondolás, hogy Magyarokton egyházi szeretetotthont hozunk létre. Komolyan érdeklődtünk a szomszéd ingatlanok iránt is. Azután a szomorú valóság az lett, hogy a meglévő egyházi telekre még egy vizesblokkot sem tudunk felhúzni, a magas árak miatt!

A lőrinci egyházközség évek óta gyűjt parókia építésre, a győri gyülekezet alapítványt hozott létre templomépítés céljából.

Nagyon fontosak az álmok az egyházi életben is, de azok megvalósulásához precíz, hosszú távú tervek, szorgalmas, kitartó munka kell, és híveink odaadó támogatása.

Orbókné Szent-Iványi Ilona

MEGHÍVÓ

Az Erdélyi Unitárius Püspökség valamint Várad Páter Pál és Löwey Lilla szeretettel vár minden érdeklődőt az **Erdély – Székelyföld – Homoródi-dombság című honismereti fotóalbum bemutatójára, melyet a Magyarországi Unitárius Egyház tanácstermében (Budapest V., Nagy Ignác u. 2-4.) 2000. október 20-án, 16 órakor tartunk**

Az Előszót írta és az albumot bemutatja: **Dr. Szabó Árpád** unitárius püspök

Közreműködik: Soós Andrea

A könyv erdélyi bemutatójára Kolozsvárott, Székelykeresztúron, Székelyudvarhelyen, Homoródszentmártonban és Oklándon kerül sor

Az album a helyszínen megvásárolható (3200,- Ft + ÁFA)

Korlátozott példányszámban még kapható a Nagyküküllő és Udvarhely vidéke, illetve a Gyergyó és vidéke.

Aggodalmaskodás helyett hálaadás

„Azt mondom ezért nektek: Ne aggódjatok életetek miatt...”

Mt 6,25-33

Azok a bibliai versek, amelyek az aggodalmaskodásról és az isteni gondviselésről szólnak, nem ismeretlenek előttünk. Talán már többször hallottuk őket, s mindannyiszor azzal a gondolattal tértünk napirendre fölöttük, hogy mindez nagyon szépen hangzik, de a gyakorlati élethez elég kevés köze van. Én magam is sokszor mosolyogtam rajtuk, és nem tudtam összhangba hozni a mindennapi élettel. És mégis, mindennek ellenére van ezekben a szavakban valami klasszikus, valami maradandó értékű igazság.

Ez a hegyi beszédben megtalálható rész Jézus szájából származik. Valószínű, hogy feltett kérdésekre adott válasz. És válaszából megtudhatjuk, hogy mi volt a legfőbb gondja, legégetőbb kérdése kora emberének. Megtudhatjuk, hogy az ember akkor is azon gondolkodott, hogy hogyan lehetne megtalálni azt a módot és lehetőséget, hogy a holnap gondja megszűnjön létezni és gyötörni. Nem volt könnyű ezeknek a kérdéseknek megfelelni, útvesztőkben eligazodni. És ezekre válaszolva mondja Jézus...

Elég könnyelműeknek tűnnek ezek a szavak. Talán lehetett így beszélni abban az időben, amikor egy marék étellel, egy korty itallal megelégedett az ember. Lehetett így beszélni Jézusnak a művelődés kezdetén, amikor egy vászonruha elég volt télen és nyáron is. De mit csináljon e századvég embere, amikor egyre nagyobbak az igények, és mit csináljunk közelebbről mi, akik esetleg felünk és szorongunk a holnaptól.

Valamikor talán mosolyogni való túlzást láttak e példázatban. De ma? Ma ezeken a szavakon még mosolyogni sem lehet, legfennebb kacagással fogadni őket. Van-e egyáltalán más gond a világon mint a ma és a holnap gondja? A legrealisabb, a legkegyetlenebb gond. Mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk.

És szinte hallunk magunk fölött egy hangot. Ne törődj te a ma és a holnap gondjával, te naiv emberke. Tedd karba kezeidet, keresd Isten országát, Isten majd eltart téged. Én addig keresem a mindennapi kenyeret. És hadd lássuk, ki jár jobban, kinek kopik fel hamarabb az álla?

Az ember örökös gondja, életének legfőbb rugója a holnap kérdése. Az, hogy bebiztosítsa magát, hogy nyugodt élete legyen. De az aggodalmaskodással nem ér el sokat. Jézus is megkérdi: Aggodalmaskodásával pedig ki tudná meghosszabbítani életét akár egy arasznnyival is? És ezzel kifejezi egész életirányunknak természetellenességét. Az élet gondja és aggodalma az élet és a lélek nehéz aggodalmához vezetett.

Az aggodalmaskodás azonban még sohasem jelentett megoldást. Sem problémáink megoldását, sem emberi korlátaink szétörését. Mert lelki vívódásában csak vergődik az ember. És nem korlátait, hanem önmagát emésztí fel. Az élet érdeke nem a holnap birtoklását követeli, hanem annak elfogadását. Sorsunk Isten, és Isten gondviseléséhez való viszonyulni nem akarás, vagy éppen viszonyulás töri szét életünk.

A bizonyosságra, a holnapra való törekvés az ember nagy problémája. Az örök bizonytalanság elfogadása pedig, amellyel nem tudjuk magunkat még egy arasszal sem megnövelni, az ember örök nagy próbája lesz.

Bizonyosságra kell törekednünk, hiszen holnapot kell biztosítanunk a magunk számára. Jézus nem azt mondta, hogy ne tegyünk semmit, hanem azt, hogy aggodalmaskodás nélkül munkálkodjunk Isten országában, dolgozzunk, keressük a jót, szépet és igazat, a többiek pedig megadatnak nekünk. Isten vigyáz ránk.

Bizonyosságra törekedni és elfogadni a bizonytalanságot, úgy érzem, hogy egyik mottója kellene lennie a mindenkor embernek. Nehéz dolog, de ebből származik minden szép, jó és igaz. Mert amikor az ember csak bizonyosságra törekszik, aggodalmaskodó törekvésében valami olyan történik vele, ami a börtönnél is rosszabb. Megfut előle a világ. Megfut előle Isten és az ő gondviselő szeretete. Aki viszont vállalja az aggodalmaskodás nélküli életet, gyakran épp a leghevesebb szorongattatás idején megérzi azt az ellentmondásokat feloldó szabadságot és vigaszt, amit hitünk szerint Istennek köszönhetünk, az ő gondviselő szeretetének.

Én úgy érzem, hogy ma a hálaadás ünnepén ezt a gondviselő szeretetet kell megköszönnünk... Próbáljuk levetkőzni aggodalmaskodásunkat, és bizzuk magunkat erre a gondviselő szeretetre, amely, ha észrevesszük, minden nap újabb meg újabb ajándékokkal köszönt be hozzánk. Erről vallott nagy unitárius gondolkodónk, Teodor Parker: Nekem úgy tetszik, mintha Jézus szelleme így szólna hozzám, vagy hozzátok: „Szegény felebarátom, ne félj, ne csüggedj. Az a jóság, amely bennem működött, mindenki benn működhet. Isten olyan közel van hozzád mint volt hozzám... Nyisd meg szemeidet, hogy láss, szívedet, hogy élj.”

Igen, Isten mindig közel lesz hozzánk, csak nekünk kell őt megszólítanunk és megtalálnunk. Sokszor aggodalmaskodásunkban csak a nagy dolgokért tudunk hálát adni, ha egyáltalán tudunk, vagy akkor, ha megszűnének aggodalmaink. De az igaz keresztény ember a kevésért is hálás tud lenni.

A hála istenfiúságunk próbaköve, annak mértéke. Mondd meg nekem, hogy mennyire tudsz hálás lenni Isten iránt, és én megmondom, hogy mennyire hiszel az ő gondviselésében, szeretetében.

Adjunk hát hálát... azért, hogy vagyunk... emberi sorsunkért... egyszóval mindenért, ahogy vall erről Márai Sándor. „Utolsó leheletemmel is köszönöm a sorsnak, hogy ember voltam, és az értelem egy parányi szikrája világított az én homályos lelkemben is. Láttam földet, az eget, az évszakokat. Megismertem a szerelmet, a valóságot töredékeit, a vágyakat és a csalódásokat. A földön éltem, és lassan felderültem. Egy napon meghalok: s ez is milyen csodálatosan rendjén való és egyszerű! Történhetett velem más, jobb, nagyszerűbb? Nem történhetett. Megéltem a legtöbbet és a legnagyobbat, az emberi sorsot. Más és jobb nem is történhetett velem.”

Máté Ernő

Dunántúli gyakorló segédlelkész

MÁRAI SÁNDOR

Mennyből az angyal menj sietve

Az üszkös, fagyos Budapestre.
Oda, ahol az orosz tankok
Között hallgatnak a harangok.
Ahol nem csillog a karácsony,
Nincsen aranydió a fákon,
Nincs más, csak fagy, didergés, éhség.
Mondd el nekik, úgy, hogy megértsék.
Szólj hangosan az éjszakából:
Agyal, vigyél hírt a csodáról.

Csattogtasd szaporán a szárnyad,
Repülj, suhogj, mert nagyon várnak.
Ne beszélj nekik a világról,
Ahol most gyertyafény világol,
Meleg házakban terül asztal,
A pap ékes szóval vigasztal,
Selyempapír zizeg, ajándék,
Bölcs szó fontolgat, okos szándék.
Csillagszóró villog a fákról:
Agyal, te beszélj a csodáról.

Mondd el, mert ez világ csodája:
Egy szegény nép karácsonyfája
A Csendes Éjben égni kezdett –
És sokan vetnek most keresztet.
Földrészek népe nézi, nézi,
Egyik érti, másik nem érti.
Fejük csóválják, sok ez, soknak.
Imádkoznak vagy iszonyodnak,
Mert más lóg a fán, nem cukorkák:
Népek Krisztusa, Magyarország.

És elmegy sok ember előtte:
A Katona, ki szíven döfte,
A Farizeus, ki eladta,
Aki háromszor megtagadta,
Vele mártott kezet a tálba,
Harminc ezüstpénzért kínálta
S amíg gyalázta, verte, szidta:
Testét ette és vérét itta –
Most áll és bámul a sok ember,
De szólni Hozzá senki nem mer.

Mert Ő sem szól már, nem is vádol.
Néz, mint Krisztus a keresztfáról.
Különös ez a karácsonyfa,
Ördög hozta, vagy Angyal hozta –
Kik köntösére kockát vetnek,
Nem tudják, mit is cselekesznek,
Csak orrontják, nyínak, gyanítják
Ennek az éjszakának titkát,
Mert ez nagyon furcsa karácsony:
A magyar nép lóg most a fákon.

És a világ beszél csodáról,
Papok papolnak bátorságról.
Az államférfi parentálja,
Megáldja a szentséges pápa.
És minden rendű népek, rendek
Kérdik, hogy ez mivégre kellett.
Mért nem pusztult ki, ahogy kérték?
Mért nem várta csendben a végét?
Miért, hogy meghasadt az égbolt,
Mert egy nép az mondta: „Elég volt.”

Nem érti ezt az a sok ember,
Mi áradt itt meg, mint a tenger?
Miért remegtek világrendek?
Egy nép kiáltott. Aztán csend lett.
De most sokan kérdik: mi történt?
Ki tett itt csontból, húsból törvényt?
És kérdik, egyre többen kérdik,
Hebegve, mert végképp nem értik –
Ők, akik örökségbe kapták –:
Ilyen nagy dolog a Szabadság?...

Agyal, vidd meg a hírt az égből,
Mindig új élet lesz a vérből.
Találkoztak ők már néhányszor
– a gyermek, a számár, a pásztor –
Az alomban, a jászol mellett,
Ha az Élet elevent ellett,
A Csodát most is ők vigyázzák,
Leheletükkel állnak strázsát,
Mert Csillag ég, hasad a hajnal,
Mondd meg nekik –
mennyből az angyal.

(New York, 1956.)

Somogyi László

Őszi hálaadás

Szeptember utolsó vasárnapja az Őszi Hálaadás ünnepe. Ez az ünnep sajátos unitárius jelenség. Egyetlen más felekezet sem tartja meg. Nálunk viszont kiemelt jelentőségű, a négy főünnep egyike. Ezen a vasárnapon a hívek úrvacsorát vesznek. Az ünnep eredete valahol a Szent Mihály napjának hagyományában kereshető. Szent Mihály nap afféle betakarítási, aratás végi ünnep volt, hagyományosan ekkor fizették ki az aratómunkások bérét.

A profán jelentésen túl az ünnep valódi vallásos tartalmat kell felvegyen. Mi is lehet ma, a kétezredik esztendőben az Őszi Hálaadás teológiai mondanivalója? Hogyan jellemezheti a hívő ember életét a hála? Van-e korszerű, mai értelme az egykori betakarítási ünnepnek.

Teológiai elmélkedésünket ezen a nyomon próbáljuk végigvinni e számunkban.

A hálaadás teológiája

H. James, a pragmatista filozófus szerint csak egyetlen realitás van – a vallásos tapasztalat. Valóban, ha meg akarnánk fogalmazni egyetlen mondatban a vallás lényegét, azt kellene mondanunk – vállalva a tömörítésből adódó pontatlanságot is –, hogy a vallás egy különleges élmény reflexiója. A magyar nyelvben szerencsés módon van erre szavunk, úgy mondjuk: hitvallás. Van egy élmény, az „egyetlen realitás”, és van egy válasz. Az élmény átélése a hit, a válasz a vallás. Erdemes figyelni ennek a kettőnek az összetartozására és összefüggésére.

Az élményt sokan sokféle szóval illették. Lehet nevezni „transzcendens átélésnek”, „X élménynek” (mint ahogy E. Fromm nevezi), „Végső Valóságnak” (P. Tillich szavaival) és még sok minden másnak. Nem kétséges, hogy ilyen átélés, ilyen élmény létezik. Az is igaz, hogy R. Otto korszakos munkája, a „Szent” című könyv óta nem dűskálhatunk a vallásos élmény szisztematikus áttekintését végző munkákban. Ennek ellenére, saját tapasztalatunk is bizonyítja, hogy az élmény súlya, jelentősége, sőt talán formája is alig változik. Szépirodalmi művek saját eszközeikkel írják le ennek realitását.

Éppen az a tény, hogy a szépirodalom szívesebben nyúl ehhez a témához, jelzi, hogy ennek az élménynek a leírása arisztotelészi – analitikus módon alig-alig sikerülhet. Az a mód, ahogyan a vallásos élmény felfogható és átélhető, egy teljesen sajátos munkája az emberek egzisztenciának. Ezt a módot nevezi a teológia hitnek. A hit valóban „ösbizalom”, „ráhagyatkozás”, „a valóság” szavakhoz kapcsolódik úgy, ahogyan erre a hitet jelentő héber emunah szó etimológiája utal. Érdekes, hogy a hit olyan lelki tevé-

kenység, ami nélkül a személyiség integritása megmarad, így – egyszerűen szólva – „lehet hit nélkül élni”, mégis minden egyes ember számára közvetlenül adott. Minden egyes ember képes hinni. A hit nem egy intellektuális és nem is egy érzelmi tevékenység: hinni nem jelenti azt, hogy különleges erőfeszítésre kényszerül az ember. A hit leginkább érzékszerv: érzékszerv az örökkévalóságra. Olyan érzékszerv, amelyet nem mindenki használ, de mindenki használhat.

Érdekes vonása a vallásos élmény percepciójának továbbá az is, hogy akkor kap igazán életet az élmény, ha reflektálódik. A reflexió a személyiség egészének reflexiója. Ahogyan visszatükröződik életünkben a vallásos megragadottság, az maga a vallás. Az élmény dinamikája tehát a következő: hittel átélék valami döbbeneteset, és azt vallomásszerűen továbbadom. A két mozzanat együtt a hitvallás folyamatát eredményezi. Annyira szorosan kapcsolódik egymáshoz, hogy éles határ nem is húzható közöttük. Amit visszatükrözök, a visszatükrözés folyamatában élő valóság lesz, és kinyitja a hit „érzékszervét” a feltároló kimondhatatlan befogadására.

A visszatükrözés, a reflexió, a személyiség egészét érinti. Ilyen módon része, sőt fontos része a verbális megnyilatkozás is. Az élmény visszaadására keresett szavakat a teológia tudománya rendszerbe foglalja. A szavak gondolatokká, gondolatmenetté állnak össze, a logika szabályai szerint rendszert alkotnak. Ha ez a rendszer önálló életre kel, megszületik a tan. Ez az átalakulás jól nyomon követhető az első keresztény gyülekezetek életében is. Jézus örömhírét a tanítványok hittel átérték és továbbadták: hirdették a jó hírt. Ez a hirdetés örömteli kikiáltás volt: saját szókészletükből kiindulva hol Messiásnak, hol Emberfiának, hol Főpapnak nevezték Jézust. A második és harmadik generációs keresztények ezekbe a szavakba kapaszkodtak, és gyakran megfedkeztek a szavak mögötti élményről. A szavak összeálltak és a kezdeti „kerügmából” „didaché” lett, az örömhírből tanítás. Minden dogmatikus kereszténységnek ez a jellemzője: a fogalmi készlet fontosabb az élménynél, sőt csak a fogalmi készlet a fontos.

Ebben a formában a hitvallás hitre és vallásra esik szét. Ha a vallás fontosabb a hitnél, akkor a hit is átértelmeződik, s azt jelenti, hogy a vallást képező fogalmi készletnek alá kell vesse magát mindenki. Nem kétséges, hogy ez a mechanizmus alapjaiban kérdőjelezi meg a vallásos élet autentikusságát, és egész mást eredményez, mint az élményszerű, lényegében a tapasztalaton alapuló hitélet.

Mindezek alapján arra kell gondolnunk, hogy nem is elsősorban a vallás szavai azok, amelyek megválasztása kritikus átgondolást igényel a szabadelvű teológiában. A szavak esetlegeseek, s kétségtelenül nem mindig szerencsések. Éppen ezért nyilván fontos a szabatos fogalmi készlet használata. A döntő mozzanat azonban mégsem a szavak megválasztása, vagy változtatása, hanem használati módja. Az a fontos, sőt egy leíró-empirikus teológiának különösen az, hogy megállapítsa a szavak használati módját, illetve úgy használja a szavakat, hogy azok kifejezzék a vallásos „őstapasztalatot”, sőt részesei is legyenek a tapasztalat folyamatának.

Így vagyunk ezzel a szóval is: hála. A hála profán jelentéstartományán túl lényeges része a keresztény kultusznak is. Olyannyira, hogy a római katolikus mise központi eseménye éppen egy hálaadás: az eucharisztia.

Hogyan válhatott ilyen jelentős fogalommá a hála a kereszténységben? A szó használata nem újkeletű, ott látjuk már a Biblia legősibb rétegeiben, a pátriárkákról szóló elbeszélésekben, a Mózes-hagyományban és a Zsoltároknak is. Ugy tűnik, mindig is fontos volt a zsidó és a keresztény ember számára. Viszonylag könnyen belátható, hogy a „hála” szó nem ugyanazt jelenti, nem is jelentheti ugyanazt a bibliai idők emberének és a mai embernek. Sőt, a Biblia mintegy ezeréves létrejötté is arra utal, hogy az egyes hagyományrétegek megalkotói számára sem lehetett tökéletesen ugyanaz a jelentése. A teológia feladata annak megkeresése, hogy miért válhatott alkalmassá a „hála” szó annak leírására, ahogyan az ember a numinózummal találkozik.

Miért és főleg milyen használati mód szerint lett teológiai műszó? Lehet-e ma is használni, vagy ha használni kell ezt a szót, milyen „nyelvjáték” keretében adja vissza eredeti jelentését?

Igen figyelemre méltó az a tény, hogy olyan szó, hogy „hála”, nincs a bibliai héberben. Azok a kifejezőmódok, amelyeket „hálának” lehet fordítani, elsődleges jelentésükben a „kegy, kedvezés, jóindulat” kifejezői (a héber „hén” szó). A zsidó kultusz változása és különösképpen a kánaáni népekkel való lassú egybeolvadás következtében a „hén” szó gyöke beolvadt a hálaáldozatot kifejező „tódáh” szóba, illetve a „bárak” (áldani) igéből származó „börákah” főnévbe. Ez a folyamat több szempontból is érdekes. Egyrészt érdekes abból a szempontból, hogy az Isten cselekedetét kifejező „hén” szó alkalmas arra, hogy az ember választ leíró „tódáh” szó része legyen. Az élő Istent megtapasztaló zsidó ember úgy élte meg, hogy Isten tette és az ember válasza összetartozik. Ugyanannak a történetnek két oldaláról van szó. Ami isteni kegy egyrészről (mint Gen. 6:8-ban a „hén” szó), az emberi hálaadás a másikkal. Mégis egyetlen történetről van szó. Ez a szemlélet hűen kifejezi azt az állapotot, amikor Isten és ember „képes beszélgetni egymással”.

Amióta a vallás (a keresztény és a nem keresztény vallásokban egyaránt sok-sok példája van ennek) óriási felépítmény lett, szervezettel, hierarchiával, dogmatikával, csillogó kultusszal, azóta Isten és ember nem beszélget. Azóta a pap „pontifex”, olyan személy, aki hidat ver a valóság különböző oldalain

álló isteni és emberi között. Azóta nincs intimitás, legalábbis nem közvetlen Istennel. Intimitás csak azzal van, amit a szervezet megenged. Ebben a világban isteni kegy és emberi hála elkülönül egymástól, és sokkal inkább egy bírósági tárgyalás hangulatát idézik, mint egy bizalmas beszélgetést. A bibliai fogalmak nyelvi elemzése azt mutatja, nem volt ez mindig így. A hála nem az isteni és az emberi egymástól elkülönülő világából származó szó, hanem kifejezi azt, hogy isteni és emberi egyazon történés részesei. Nem keverednek össze, Isten és az ember nem azonos. Kapcsolatuk azonban – az egyenlőtlenségek ellenére is – a bizalomra és az őszinteségre épül.

A másik figyelemre méltó vonás az, hogy éppen az „áldozat” fogalmához használták fel a hálát kifejező „hén” szót. Az áldozat vallási kulcsszó, s már az egészen primitív vallásokban is alapvető jelentőségű. Az áldozat az istenség kibékítésének eszköze ezekben a kultuszokban. Arra jó, hogy kieszakozzék az istenek jóindulatát. Alkalmazása tehát mintegy kiváltja a „hén”-t. A héber tapasztalata erről más volt. Úgy élték át, hogy az Isten jóindulatát nem lehet különféle praktikákkal kiváltani, előidézni. Amikor tehát népük összeolvadt a kánaáni őskorral, és a keveredés folytán a vallásos kultusz alapeleme lett az áldozat is, az őshagyományhoz ragaszkodó zsidóság az áldozatot mindig utólagos válaszként értelmezte.

Megfordította a sorrendet, és így az áldozatot a hálaadáshoz kapcsolta, illetve az „áldozat” bonyolult vallásos-kultikus rendszerét elevenné tette azáltal, hogy „hálaadássá” szelídítette. Ennek a folyamatnak mintegy összefoglaló drámáját látjuk Izsák feláldozásának történetében. Ez a bonyolult történet egyrészt tehát az áldozat drasztikus, embertelen, véres motívumaival szakít, másrészt pontosan egy szabadítási történetet mutat be, amihez a hála és hálaadás kapcsolódik. Úgy is mondhatnánk, hogy amennyiben az áldozatnak van értelme, akkor csak a hálaáldozatnak van. A zsidóságban egészen Jézus idejéig, a rabbinikus korig szilárdan tartotta magát az a nézet, hogy a Messiás idejében minden áldozat elmúlik, de a hálaáldozat nem.

Kanyarodjunk vissza gondolatmenetünk elejére. Abból indultunk ki, hogy a vallásos élmény és annak reflexiója összefüggő, egyetlen történet. A kettő olyan szorosan tartozik össze, hogy csupán különböző oldalait mutatja be ugyanannak az eseménynek. Láttuk, hogy az isteni kegy és az arra adott hálaáldozat ugyanilyen szerkezetű.

Ez a következtetés leírja az istenélmények bibliai hagyomány szerinti szerkezetét és dinamikáját. Igen fontos lesz ez, mert mintegy értelmezési keretet ad a jézusi, Jézushoz kapcsolódó események elemzéséhez. Még egy fontos kérdés vár megválaszolásra. Igaz, hogy az istenélmény alapdallama a jóindulat, a szabadítás. Mégis, miért éppen a hála szó az, ami kapcsolódik hozzá? Milyen jellemzője az istenélménynek az, ami az öröm, boldogság átélésén túl ilyen erőteljesen hordozza a hála vonását? Miért éppen az emberi kapcsolatokban oly lényeges hála az, amelyik alkalmas arra, hogy vallásos értelmet kapjon. Utaltunk rá, hogy a dinamikus istenélménytől el-

zárkózó dogmatikus vallásosság szakadékot tétel fel az isteni és az emberi között. Ebben a világban nincs helye az intimitásnak, sokkal inkább hűbéri viszonyként írható le az ember és Isten kapcsolata. Ebben a világban a hála a hűbéreseket, a cselédek érzése az uralkodóval szemben.

Csak hogy ez a „hála”, amint láttuk, nem a Biblia fogalma. Ez a feudális kapcsolatok leírására alkalmas szó. A Bibliában egész más a nyelvjáték. A hála szó használati módja más. Három vonást kell kiemelünk, ami alátámasztja a „kegy-áldás” dinamikáját leíró hála szó használatának jogosságát.

Az első az, hogy hálát akkor érzünk, ha valami számunkra kedvező esemény következik be. A második az, hogy ez az esemény váratlan, meglepetésszerű. A harmadik pedig az, hogy az esemény nem szorítható korlátok közé. Valami feltétel nélküli nagyvonalúság az, ami jellemzi. Ez a három együtt: a meglepetésszerűség, a jóság és a korlátok nélküli nagyvonalúság az, ami jellemzi az istenélményt. Az erre adott emberi választ valóban találóan jelzi a hála. A hála afölötti öröm, hogy Isten feltétel nélkül, túláradoan a javunkat szolgáló módon tapasztalható meg, és éppen akkor, amikor nem számítottunk rá.

Ez a három jellegzetesség egy nagyon fontos tapasztalatra mutat rá: Isten jelenlétének sajátosságára. Ézsaiás próféta két és félezer éve így kiáltott: „Bi-

zony, Te rejtőzködő Isten vagy!” Arra utal ez a felkiáltás, hogy Istent nem lehet úgy megtapasztalni, ahogyan megtapasztaljuk a körülöttünk levő dolgokat. De nemcsak ez, hanem ezen túlmenően az is jellemző, hogy nincs kultusz, nincs emberi praktika és erőfeszítés, ami Istent képes lenne „megidézni”, előhívni, ha Ő nem akar megmutatkozni. Mint aki rejtőzik, úgy van Isten velünk. Nem megismerhető, hanem megismertető módon. Kapcsolatunkban Ő a kezdeményező fél.

Amikor a hála vallásos használatát elemezzük, végső soron erre kell gondolnunk. A hála arra alkalmas, hogy leírja Isten jelenlétének módját. Isten váratlan, szuverén módon megnyilvánuló valóság. Megnyilvánulásában túlárado emberszeretettel találkozunk. Reflexiónk erre az örömteli hálaadás, ami még jobban feltárja Istennel való kapcsolatunk mélységét. Mi magunk is kinyílunk Isten felé. Válaszunk Isten dicsőítését hordozza. Ez a dicsőítés ugyanolyan nagylelkű szeretetre indít bennünket, mint amit átéltünk. Ha így szeret bennünket Isten, lehetetlen, hogy ne így szeressük embertársunkat.

Az Őszi Hálaadás ünnepe – mint minden ünnep – ezt a mondanivalót sűríti össze. A hívők közössége megvallja Isten túlárado, váratlanul megmutatkozó emberszeretét. Ez a megvallás felindítja a nagylelkűséget, a méricskélés nélküli szeretetet a szívünkben.

Unitárius találkozó Szejkefűrdőn

Immár második alkalommal rendezte meg az erdélyi unitárius egyház, Székelyudvarhely mellett, Szejkefűrdőn, az Unitárius Találkozót 2000. augusztus 12-én. Egyházunkat az összejövetelen dr. Murvay Sámuel főgondnok képviselte, akinek ünnepi köszöntőjét, korai lapzárta miatt, lapunk következő számában közöljük.

A mellékelt fényképeket a helyszínen Schmidt Gábor atyánk fia készítette.

Az apostoli keresztség

Minekután arra a következtetésre lehetett jutni, hogy Keresztelő János keresztségének nem lehetett keresztény jellege, mert ezzel csak az ő keresztelési szektájához csatlakoztak, továbbá hogy Jézus és tanítványai sem végeztek még keresztény keresztséget, végül hogy Jézus bizonyára nem adott utasítást sem a keresztség megtartására, sem pedig annak tartalmára és formulájára, azt a következtetést is lehet vonni, hogy a keresztény keresztség megalapítása az apostolok működéséhez kapcsolódik. Amikor Jézus halálát követően pünkösdkor, Jeruzsálemben a tanítványok újból találkoztak egymással, és megkezdtek a Jézust követő gyülekezetek építését, akkor merülhetett fel a keresztség gondolata. Eszerint a keresztény keresztség intézménye az egyház, a gyülekezet építésével együtt formálódott ki, mindenképpen a Szentlélek kiáradását valló első pünkösdöt követően.

Péter pünkösdői beszéde alapján az első keresztény keresztségnek három fő tartalmi vonása emelhető ki, és pedig: a) megtérés a bűnnek bocsánatára b) megkeresztelkedés Jézus Krisztus nevére és c) a Szentlélek ajándékának elnyerése. Formájában ez a keresztény keresztség annyiban hasonlított a prozelita és a jánosi keresztséghez, hogy hozzátartozott a vízben való alámerítés is, továbbá hogy csak egy ízben, megismétlés nélkül volt lehetséges, érvényesége a sírig szólt. A keresztség alól semmilyen címen nem volt mentesítés annak, aki áttérni, megtérni vagy csatlakozni akart.

A prozelita keresztség nem minősülhetne szakramentumnak, mert ott a körülmetélés volt az áttérés pecsétje. Az apostoli keresztségnél azonban a Szentlélekkel való eltöltést az apostolok a kézrátétellel teljesültnek vallották. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy az első gyülekezetek a zsidókeresztényeket keresztségi szertartás nélkül vették fel, és csak a pogánykeresztények részesültek ebben a szertartásban, ami viszont kétségesse tenné annak szakramentomi tartalmát, különösen ha hozzávesszük, hogy pogányok esetében a keresztséget követően a körülmetéléstőlük is megkövetelték úgy, ahogyan a zsidókeresztények esetében is. Fontos tartalmi vonása volt már az első keresztény keresztségnek, hogy a keresztelkedőnek először meg kellett ismerkednie Jézus tanításaival, szenvedéstörténetével, halálával és feltámadásával, és hittel el kellett fogadnia a keresztre feszített Jézus krisztusságát.

A Jézus halálát követő korai évtizedekben gyakorolt apostoli keresztség formailag annyiban mindenestre hasonlít mind a zsidósághoz való csatlakozást jelentő prozelita, mind pedig a keresztelő szektához való csatlakozást jelző Jánosi keresztséghez, hogy a vízben való alámerítés mindháromnak közös vonása. Ennek a formai hasonlóságnak azonban nem lehet különösebb fontossága, annál is kevésbé, minthogy más kultúrákban és vallásoknál is gyakorolják. A formai hasonlósággal szemben a tartalmi eltérések olyan mélyrehatóak, hogy a keresztény keresztséget voltaképpen új és csak a kereszténység-

ben érvényesülő sajátos szertartásnak kell minősíteni. A prozelita keresztség Izrael népi és vallási közösségébe a zsidó papság révén végzett felvétel. A jánosi keresztség a Keresztelő által végzett, az ő személyesen vezetett mozgalmához való csatlakozás. Az apostoli keresztény keresztség a Jézust krisztusnak valló, az ő küldetésében és kijelentésében hívó, az ő életpéldáját követő gyülekezetbe való felvétel. Egyedülálló sajátossága az apostolok keresztségének az isteni Lélek, a Szentlélek szerepe, amely mind a prozelita, mind a Jánosi keresztségben ismeretlen gondolat.

A márkai és a mátéi evangéliumok már hangsúlyozták, hogy az eljövendő majdani keresztségének lényege a Szentlélek jelenléte és közreműködése lesz. Az apostolok gyülekezetszervező munkájának első lépése ezért a Szentlélek elnyerése és megjelenítése volt, amelyet ők – miként korábban említettük – az élő földi Jézustól nem kaptak meg. Mai gondolkodásunk, ember- és világképünk számára az Apostolok Cselekedeteiben megfogalmazott lukácsi leírás ugyan idegen lehet, de nem az isteni Lélek kiáradásának és emberi jelenlétének az apostoli időben elképzelt módja a lényeg, hanem annak a hite, hogy az emberi lélek részesedhetik az isteni Lélekben, hogy az isteni Lélek jelenvalóvá válhatik az emberi lélekben. Az isteni Lélek, a Szentlélek pünkösdői kiáradásának újszövetségi leírása annak hogyanjáról, a kereszténység két évezredes története folyamán mindemellett lényeges szerepet játszott a dogmák születésében. Az isteni Lélek látható és hallható, érzékelileg megtapasztalható létezésének állítása alapot kínált ahhoz, hogy a dogmatörténet során önálló személyes létezőnek, isteni szubjektumnak gondolják el és vallják meg.

Pál apostol Kr. u. 55-ben írta Efezusból a korinthuszi gyülekezetnek első levelét, amelyben úgy ír a keresztségről, mint már intézményesített szertartásról. Nem magyarázza ugyan meg eredetét, és nem ad részletes ismertetést, de a lényegét abban határozza meg, hogy a keresztény keresztség a „Krisztusba” történik. A mintegy négy évtizeddel később írt Apostolok Cselekedeteiben Lukács a saját korának keresztelési gyakorlatát vetítette vissza az apostolok idejére. Ez a könyv is azt tanúsítja, hogy a kereszteléseket a Krisztus vagy az Úr Krisztus nevére vagy nevében végezték. A háromságos formulát sem Pál, sem Lukács nem ismerte, és az apostolok sem gyakorolták. A keresztség teológiai-krisztológiai magyarázatában a két szerző gondolkodásának külön útja ugyan már kitetszik, de ezekben a forrásokban csak érintőlegesen. Ha most utólag következtetni akamánk az apostoli keresztség valóságos tartalmára, akkor a legjárhatóbb utat talán éppen az ígérné, ha párhuzamba állítjuk a Názáreti Jézusnak és tanítványi körének a keresztséggel szembeni tartózkodásával.

Jézus működésének lényegét feltétlenül Isten országáról, uralmáról szóló tanításai, prédikációi adták (a valóságosan véghezvitt csodák és jelek csak ki-

egészítő alátámasztásokat jelentettek). Isten szavának, igéjének hirdetését kizárólag a hallgatóságához intézett beszédei szolgálták, amelyek keretében Jézus közvetlen értelmi és érzelmi, tudati és lelki kapcsolatot épített ki önmaga és hallgatói között. Jézus szavainak megértése és a követésükre való elhatározás, majd az ő útján való járás adták a megtérés, a metanoia tartalmát, amely egyben a korábbi úton ejtett tévedések és bűnök megbocsájtását is eredményezte. A megtérés és a megbocsájtás minden külső jel és forma – mint a vízbe való alámerítés és a kézrátétel – nélkül valósult meg, magának a hívővé vált embernek a lelkében. Az így értelmezett megtérés a lelki keresztség megvalósulása volt, és így Jézus keresztsége, miként az evangéliumok is előre jelezték, tisztán lelki keresztség volt. Jézus és a benne hívők nem alkottak körülhatárolt közösséget, hanem teljesen nyitott volt bárki csatlakozása számára. Az egyetlen feltétel abból adódott, hogy a Jézustól hallott kijelentéseket hitelesnek és igaznak vallják, amihez értelemszerűen az is hozzátartozott, hogy az ő személyében Isten egyedüli küldöttjét, az elküldött Krisztust vallják.

Jézus halálával ez a teljesen nyitott alaphelyzet gyökeresen megváltozott. Jézus közvetlen beszédei és jelei helyett az apostolokra hárult a jézusi mű folytatása, és az újszövetségi szerzők az apostoli működést a jézusi mű szerves folytatásának akarják bizonyítani. Jézus prédikációi Istenről és Isten országáról saját küldetésének isteni eredetéről szóltak. Az apostolok elsősorban Jézus küldetését és krisztus-ságát hirdették, saját küldetésüket pedig Jézustól eredeztették. Ahhoz, hogy lelki keresztséget is teljesítsenek a vízkeresztség mellett, szükségesnek látták a Szentlélek rajtuk való kitöltésének bizonyítását. Míg Jézus közvetlenül az Atyától kapta a Lelket és ismerte fel küldetését, az apostolok úgy vallották, hogy a Szentlélek rajtuk történt kitöltése az Atya és a Fiú, a Krisztus közös műve. Jézus úgy hirdette, hogy ő minden hatalmát közvetlenül az Atyától kapta, míg az apostolok arra hivatkoztak beszédekben, csodajeleknél és gyógyításoknál, hogy mindebben Jézus Krisztus ereje és hatalma nyilvánult meg. Ezeknek a gondolatoknak a figyelembevételével nagyon is érthető, hogy az apostoli keresztség formulájában csak Jézus Krisztust nevezik meg. Az ilyen keresztség az ő oltalmába és vezetésébe szóló ajánlást jelent, és ezzel együtt az ő egyházába, közösségébe való belépést, amely a keresztség felvételének a lényegét adta.

Amiként az apostolok szükségesnek vélték, hogy érzékelhető bizonyosságot nyújtsanak a szervező gyülekezetek felé a rájuk kiírt Szentlélekről, ugyanúgy megtapasztalható jellel akarták szimbolizálni a rájuk kiírt Szentlélek továbbadását. Ennek formáját a kézrátételben találták meg, ami a szertartás befejező fázisa lett, és amelyet az apostolok saját illetékességükbe vontak, személyesen gyakoroltak. Az Apostolok Cselekedeteiben leírtak szerint az apostoli keresztség gyakorlata korántsem volt egyöntetű a vízkeresztség és a lélekkeresztség tekintetében, de minden esetben egységesen érvényesült a Jézus Krisztus nevére vagy nevében szóló formula. Fülöp úgy keresztelte meg az etióp kincstárnokot, hogy miután hirdette neki Jézust és az ő megtérését tapasztalta, elvégezte az alámerítést, de nem

özvetítette a Szentlelket mert nem tartozott az apostoli körbe. Ugyancsak Fülöp keresztelt Szamáriában az Úr Jézus nevére, de ott sem kaphatták meg tőle a Szentlelket, amelyet utólag a Jeruzsálemből érkező apostolok pótolnak kézrátétellel. Kornéliusz megtérésekor Péter kézrátétele nélkül szállt le a Szentlélek a megtérőkre, és azután történt meg a keresztelezés.

Az Apostolok Cselekedeteiben leírtak szerint az apostolok által végzett keresztség az alábbi folyamatokból épült fel: tanító beszéd, kerügmá, amely a Názáreti Jézus történetének és megváltói tettének méltatásáról, kereszthaláláról, feltámasztásáról, az Atya mellé emeltetéséről és újabb eljövetelének reményéről szólt; a hallott prédikáció hatására megfogant a megtérés; következett a Jézus Krisztus nevére teljesített vízkeresztség; ezzel az eddigi életűn elkövetett bűnök bocsánatot nyertek; végül a keresztséget felvevők megkapták a Szentlelket. Ilyen módon kiszolgáltatott keresztségben csak a pogányságból megtértek részesültek, és nem lehet olvasni az Újszövetségben olyan beszámolókat, amelyek szerint zsidók is részesültek volna ilyen vagy hasonló tartalmú keresztségben, amikor valamelyik Jézust követő gyülekezethez csatlakoztak. A zsidókeresztények különálló helyzete csaknem az első század végéig fennállt mindaddig, amíg a zsinagógai zsidóság ki nem közösi tette őket. A pünkösdi események ennek ugyan ellentmondani látszanak, minthogy ott éppen zsidókból alakult meg az első, Lukács szerint három-ezer férfit is kitevő gyülekezet. Eltekintve attól, hogy ilyen nagy tömeg személyenkénti megkeresztelése kivitethetetlennek tűnik, ennek az akár csak százakra menő tömegnek a helyszínen, egy jeruzsálemi házban való vízkeresztelése nem történhetett másképpen csak vízben való alámerítés nélküli lelki megtéréssel és lelki keresztséggel, amely után csatlakoztak ehhez az első (nyilván zsidókeresztény) gyülekezethez.

Az első évszázad fordulóján, vagyis az Apostolok Cselekedetei után mintegy két évtizeddel megírt negyedik evangélium azt mutatja, hogy az egyébként pogánykeresztény gyülekezetekben is létezett az apostoli keresztség fentiekben bemutatott példájától eltérő teológiai-krisztológiai felfogás is. Míg az Apostolok Cselekedeteiben szereplő pogánykeresztény gyülekezetekben a csatlakozás elmaradhatatlan feltétele és jele volt a keresztség felvétele, addig a János evangélium hagyományában a keresztségről voltaképpen szó sem esik, miként egyébként az Ur-vacsora sem kapott olyan jelentőséget, mint a szinoptikus hagyományban. Ebből elsőként arra lehet következtetni, hogy a szakramentumok a jánosi gyülekezetekben nem foglaltak el olyan kulcsponti helyzetet, mint az apostoli gyülekezetekben. Biztosra lehet venni, hogy a keresztséget a jánosi gyülekezetekben is gyakorolták, és ez jelentette a gyülekezethez való csatlakozás rítusát. A Jézus küldetésébe és kijelentéseibe vetett hit (Istennek az Atyának és Jézusnak az elküldött Krisztusnak az „ismerete”) lelki jelenléte mellett azonban a liturgiai aktusoknak nem volt üdvöt közvetítő hatásuk. A jánosi teológiai-krisztológiai gondolkodás voltaképpen a legközelebb állt a jézusihoz, aki az ő követőktől úgyszintén az ő személyébe és kijelentéseibe vetett hitet várta, és nem is keresztelt meg senkit az ő követők közül víz-

zel való keresztséggel, hanem a jézusi hívás megértése és követése „lelki keresztséget” adott. Az így megfogant benső hitet külső jelek nem helyettesíthették és nem is közvetíthették.

Az újszövetségi könyvek közül Pál apostol leveleiből származnak a legkorábbi értesülések a keresztény keresztségről, elsőként a korinthusiakhoz intézett első levélből, majd később a rómaiaknak írt levélből is. Az Apostolok Cselekedeteiben Lukács nem Pál levelei alapján, hanem a gyülekezetekben róla élő hagyományokból tájékozódott. A Pálnak tulajdonított minden beszédet maga a szerző Lukács szerkesztette meg, akárcsak a Péter szájába adott beszédek is. Az első korinthuszi levél azt emeli ki, hogy Krisztus minden követőjét a Lélek egy testté keresztelte (1 Kor 12, 13). Hasonlót szögez le a rómaiakhoz írt levelében, de ehhez olyan kiegészítést is fűz, amely az apostoli keresztségtől idegen, és amelyet az apostolok nem is vettek át. Pál ugyanis azt is írja ebben a levélben, hogy a Jézus Krisztusba való megkereszteltetés egyben az ő halálában való eltemetést és a feltámadásához majdani hasonlóságot is jelenti (Rom 6, 3-5). Ahogyan a kereszténység egész későbbi történetében teret nyert a páli teológia és krisztológia, úgy a keresztségi teológia is mindmáig magán hordozza a korai páli megvilágításokat is. Az apostoli kor keresztségi gyakorlata azonban Lukács könyve szerint még nem követte Pál misztikáját. Itt az olvasható, hogy Pál a keresztséget már mint élő gyakorlatot ismerte meg és vette át. Formulájában legfeljebb annyiban tért el, hogy kezdetben az még nem Jézus Krisztus nevére (névében), hanem a Jézus Krisztusba (a Pál szerinti Krisztus testébe, mint a gyülekezetbe) történt. Páltól az is olvasható azonban ugyancsak az első korinthuszi levélben, hogy ő missziója során csak kivételesen és keveseket keresztelt, minthogy ő nem abban látta Krisztustól kapott küldetését, hogy kereszteljen, hanem hogy az evangéliumot hirdesse (1 Kor 1, 17). Ez a páli megfogalmazás azt a következtetést is magában rejt, hogy nem a keresztelő személye a fontos (még ha apostol is mint Pál vagy Péter), és nem az ő hívévé válik a megkeresztelt, hanem a gyülekezet fogadja kebelébe, hogy ott követhesse az evangéliumi jézusi utat.

Az újszövetségi könyvek áttekintése után kísérletet lehet tenni a kereszténység első évszázadában az evangéliumi és az apostoli keresztség gyakorlatának összefoglalására az alábbi tézisek szerint:

A keresztény keresztséget az újszövetségi szövegek alapján nem lehet úgy Jézushoz kapcsolni, miszerint ő adott volna utasítást a keresztség intézményére. Jézus nem szervezte gyülekezetté az őt követőket, még tanítványait és apostolait sem. Az ő útján járókat a lélekben megfogant hit révén kapcsolta önmagához és egymáshoz, lélek-keresztségben részesítve őket, a vízkeresztség bármiféle formája nélkül;

Az az egyetlen hivatkozási hely, amely Máté evangéliumában Jézusnak tulajdonítja a keresztség elrendelését és formulájának előírását, nem lehetett a Feltámadott és a tizenegy apostol földi találkozásának eseménye, hanem az utóbbiak körében kialakult hitelmény, vagy az apostoli kor utáni későbbi kiegészítés;

Az az egyetlen jelzés a János-evangéliumban, miszerint Keresztelő Jánossal párhuzamosan Jézus is keresztelt volna, valószínűsíthető ugyan, de annak formája és tartalma feltehetően meg kellett egyezzen a Keresztelő gyakorlatával és – megtérést követően – az ő mozgalmához, zsidóságon belüli szektájához való csatlakozást jelentette;

A keresztény keresztség az apostolok gyülekezet-szervező munkájának megindításához kapcsolódik. Formájában átvette a zsidóknál gyakorolt prozelita keresztség és a jánosi keresztség víz alá merítését és az egyszeri végérvényességét. Tartalmában azonban teljesen új megfogalmazást kapott három vonatkozásban is: először abban, hogy a Lélek, a Szentlélek szereplése kapta az új gyakorlatban a hangsúlyt; másodsorban abban, hogy a keresztségi formula lényegét a Jézus Krisztusba, illetve az ő nevére vagy nevében való vízkeresztség adja; harmadszor abban, hogy a keresztséggel a gyülekezet tagjává, a Jézus útján járó hívek közösségének részesévé válik a megkeresztelt;

Ez az apostoli keresztség nem érvényesült általánosan minden gyülekezetben. A zsidókereszténység fenntartotta a zsinagógához való tartozását, amelyet a körülmetélés pecsételt meg. A pogányságból ide áttérők prozelita vízkeresztségben részesültek, amelyet a körülmetélésnek is követnie kellett. A keresztény víz- és lélek-keresztség a zsinagógáktól független pogánykeresztényekre terjedt ki;

A pogányok keresztény keresztségénél – amelyet mindig megelőzött a Jézusra és az ő követésére vonatkozó tanítás – a víz- és lélek-keresztség minden esetben feltétel volt, de térben és időben elkülönülten is megvalósulhattak. A lélek-keresztség általánosan elterjedt gyakorlatát a kézrátétel jelentette, amelyet a lukácsi leírások alapján – ha nem is kifejezetten – szentségi értékeléssel lehet minősíteni, mint-hogy a korabeli értelmezés szerint a kézrátétellel a Szentlélek közvetítése teljesült;

Az apostoli keresztség szentségi-szakramentomi jellege ugyancsak nem érvényesült általánosan. János evangéliumában a Jézushoz való tartozásnak az ő személyes küldetésébe és kijelentésébe vetett hit volt a tartalma és a feltétele. Nem kimondottan ugyan, de ebből következőleg a keresztség szertartásának nem lehetett szakramentomi jellege, hanem a Jézusnál is feltételezett lélek-keresztség érvényesült, amelyet kizárólag a hit lelki jelenléte és nem külső jelek szentesíthettek.

MEGHÍVÓ

Tisztelettel értesítjük olvasóinkat
és kedves családjukat,
hogy 2000. november 12-én,
vasárnap délelőtt 11 órától
pestszentlőrinci unitárius templomunkban
millenniumi emlék-istentiszteletet
tartunk Dávid Ferenc halálának 421-ik
évfordulójára

Szószei emlék-istentiszteletet tart
Dr. Szabó Árpád kolozsvári püspök.
Ünnepi meghívott **Dr. Mádl Ferenc,**
a Magyar Köztársaság Elnöke.

A vallások szerepe Magyarország európai integrációjában

Várszegi Asztrik pannonhalmi főapát kezdeményezésére a fenti címen rendezett konferenciát több történelmi egyház, hittudományi egyetem Budapesten, május 17-18-án, a Scheiber Sándor Általános Iskolában és Gimnáziumban.

A konferencián előadást és korreferátumot tartott több kiváló egyházi és közéleti személy, tudós és politikus.

Az alábbiakban – rövidített formában – dr. Kende Péter hozzászólását közöljük.

Európa az új évszázad küszöbén

Granasztói György helyesen mutatott rá, hogy az európai integráció jelenkori tervezete és egész etikai programja a huszadik század – Ernst Nolte által joggal „polgárháborúnak” minősített – konfliktussorozatából, s ezen belül is a második világháború szörnyűséges tapasztalataiból keletkezett. Az ehhez szükséges „kegyelmi állapot” (Granasztói kifejezése) Nyugat-Európában a század közepén állott elő, Keletközép-Európában azonban csak jó néhány évtizeddel később, az ún. hidegháború elmúltával, vagy még pontosabban a szovjet rendszer összeomlásával.

A kegyelmi állapottal járó megvilágosodás, mint tudjuk, olyan politikai elveket tett kikerülhetetlenné és egyedül érvényessé, amelyek annak előtte – gondolok itt a harmincas évekre – nagyon is vitatottak voltak. Engedtessék meg, hogy ennek részleteibe ne bocsátkozzak bele, s beérjem az azon való csodálkozással, hogy a szabadelvűség filozófiája, a demokratikus döntéshozás elve, a kompromisszumos (tehát békés) érdekegyeztetés módszere és mindenekfelett az emberek egyenlő méltóságának eszméje, amely egyebek mellett a nemzetek, a különféle népfajok, szokások, hitek és életelvek kölcsönös elfogadásának kötelezettségét is maga után vonja, hogy tehát mindezek az elvek, amelyek oly sokáig érlelődtek s még a modern korban is oly kiterjedt ellenállásba ütköztek, a huszadik század utolsó évtizedében végül is uralkodóvá lettek, s legalábbis a világ civilizáltabb részében egyetemes elfogadottságra tettek szert.

Európa politikai egyesülésének vezérgondolata véleményem szerint a békés összehangolódás. Az Unió most elfogadott jelszava – l' unité dans la diversité – ezt igen frappánsan fejezi ki, ugyanis arra mutat rá, hogy itt olyan egységre törekszenek, amelynek talapzatát a kölcsönösen elismert különbségek képezik. A sokszínűség igazában véve már a nemzeti társadalmakra is jellemző, hiszen sem gazdaságilag, sem kulturálisan, sem vallási vagy világnézeti szempontból egyikük sem mondható homogénnek. Bizonyos megosztottságok ősidők óta fennállnak, másokat a modernitás hozott létre vagy mélyített el: a fontos itt az, hogy ezek a különbségek ne váljanak viszályforrássá, hogy megtanuljuk, hogyan kell bennük és velük él-

ni. Európa, s szélesebb értelemben a belőle kinőtt nyugatias civilizáció érdeme – Bibóval szólva: „értelme” – talán éppen az, hogy kigondolta és létrehozta a különbözőségek közötti békés együttélés intézményes feltételeit.

Ebből hámoznam ki azt, ami szerintem az identitások vonatkozásában a legfontosabb prioritás, vagyis hogy ebben a mai Európában egyetlen kollektív identitás sem törekedhet uralkodó szerepre. Sem valamely adott nemzet, mégoly népes legyen is; sem valamilyen osztályalapú közösség, ideértve a gazdasági vagy szellemi tőkájukra támaszkodó eliteket is; sem valamely politikai eszme híveinek ilyen-olyan szervezete. De ugyanígy nem követelhet magának kivételes helyet vagy közjogi rangot egyetlen vallásfelekezet sem, tartozzék bár a legrégiebbekhez és a legszélesebb hívőkörrel büszkélkedőkhöz. A sokszínűség Európájában minden egyes részidentitás csak egy szín a sok közül. Ezt már csak azért is alapelvnek kell tartani, s mint ilyet tiszteletben tartani, mert az európai társadalom végsőleg egyénekből épül fel, szuverén egyénekből, akik e minőségükben egyetlen pártnak, egyetlen nemzetnek, egyetlen vallási vagy más világnézeti közösségnek sem képezik a tulajdonát, annál is kevésbé, mert hiszen az adott személy egyidejűleg többféle kollektív identitást is magának vallhat. A demokrácia ebből a szempontból is nyitott piac, s az egyes rész-kollektívumok rangját végső soron az szabja meg, hogy hányan és mekkora intenzitással azonosulnak velük.

Ami mármost közelebbről a vallások helyét illeti Európa szemünk előtt formálódó demokratikus rendjében, hadd adjak hangot annak a meggyőződésnek, hogy e formálódó Európa morális arculatának kialakításában egyre kevésbé van hely az egymástól elkülönülő, egymást kölcsönösen lesajnáló vagy éppen megvető, teológiailag a maguk splendid isolation-jébe bezárkózó vallási közösségeknek. Az elmúlt fél évszázad fejlődése úgyszólván mindenütt, ahol lehetőség volt szabad eszmecserére, az ökumenikus szemléletnek nyitott utat. Az egyre inkább szekularizálódó modern világ továbbá még azt a kérdést is az egyházi vezetők melléneke szegezi, hogy miként képzelik el a társadalom nem hívő, illetve alig hívő, vagy tőlük különbözőképpen hívő tagjaival való morális dialógust. Az ezredvég korszzerű ökumenikus szemlélete szerintem annak tudomásul vételét is megköveteli – s itt egy korábbi szövegemből magamat idézem –, hogy „az igazi határ nem hívők és hitetlenek, (nem) istenkeresők és agnosztikusok között húzódik, hanem azok között, akik keresik az erkölcsi törvényt, illetve annak legjobb érvényesítését, s azok között, akik mit sem akarnak tudni erkölcsi törvényről vagy közjóról, mert csak a saját élvezetük, hatalmuk, dicsőségük tölti el őket”.

Magyarország Európa küszöbén

A vallásfelekezetekkel való azonosulás szorosabban vett magyar vonatkozásaira áttérve, három problémára szeretném a jelenlévők figyelmét egészen röviden ráirányítani.

Az első a magyar keresztény egyházaknak az a megrögzött hajlama, hogy mintegy a pártpolitikai térbe helyezték el magukat, s ebből következően vagy barátként vagy ellenfélként viszonyuljanak a mindenkor kormányzathoz. Amennyire indokolt és méltánylandó egy ilyen politikai szerepvállalás az elnyomás viszonyai között – diktatúrában vagy olyan kisebbségi helyzetben, ahol úgyszólván a templom az egyedüli menetsvár –, annyira anakronisztikus egy demokratikus társadalomban, ahol a hitélet az egyenlő jogokkal felruházott személyek attribútuma, s ahol azt, hogy mi a nemzeti közakarat, szükségképpen a társadalom mint egész dönti el, helyesebben: alakítja ki folyamatosan. Úgy gondolom, hogy a politikumnak és a spirituális közösségeknek ezt a megváltozott viszonyát az egyházaknak is ideje volna ezen az ezredfordulón alapos meditáció tárgyává tennie. A vallási identitás mai prioritásai ugyanis csak erről az alapról elindulva fogalmazhatók meg szabatosan. Egy másik dolog, amiről itt – továbbra is a tisztánlátás törekvéséről vezettetve – beszélni kell: a magyar társadalom többségének közismert vallási közömbössége. A legújabb vizsgálatok is azt mutatják, hogy az egyházak tanításával csupán egy kisebbség azonosul, s bár a korábbi tendenciákat az 1989 utáni változások valószínűleg némileg visszafordították, egészben véve és hosszabb távon Magyarországon is vastörvényként érvényesülnek az ipari társadalom szekularizáló hatásai. A kommunista állam természetesen mindent megtett, hogy e szociológiai folyamat érvényesülését kemény kényszerekkel és változatos vegzációkkal is gyorsítsa, de ne ringassuk magunkat ábrándokban: a vallási közömbösség nem a kommunizmussal kezdődött. De akármi legyen is az igazság, azt tényként kell elfogadni, hogy a vallási közösségek a mai magyar társadalomnak csak egy töredékét képviselik (pontos számot erről senki nem tud mondani). Ebből következően mindaz, amit az egyházak gondolnak vagy üzennek, meglehetősen visszhangtalan marad a magyar társadalomban. Erre sok példát lehetne felhozni, én ebből kiragadok egyet: a zsidó-keresztény párbeszédet. Ezt mindkét oldalról olyanok folytatják, akiket erre felkészültségük és átélt vallási meggyőződésük a maximálisan kvalifikált. A baj csak az, hogy egy ilyen dialógus minden, csak nem reprezentatív, hiszen az, akit reprezentálnia kellene, vagyis a társadalmi többség, vallási értelemben sem nem keresztény, sem nem zsidó. Bevallom, hogy e probléma megoldására nincsen épkezláb javaslatom, hacsak az nem, hogy a szóban forgó dialógust talán kevésbé spirituális, politikusabb keretek között is folytatni kellene.

Harmadik és utolsó megjegyzésem a vallástalan társadalmi többségre vonatkozik. Vallásos emberek körében meglehetősen elterjedt nézet az, hogy akinek nincsen hite, mármint istene, annak morá-

lis talapzata sincsen. A társadalom életében itt is, ott is, amott is működnek olyan közösségi lojalitások, amelyeknek vallási hivatkozása ugyan nincsen, de erkölcsi töltése igen (ide tartozik például az orvos, a pedagógus, a hivatalnok vagy akár a cipész szakmai lelkiismerete is). A kommunizmus összeomlásával ugyanis nemcsak a szabadság köszöntött be, hanem – másfelől, a társadalmi kapcsolatok vonalán – ez a fajta világi vallás is halálos sebet kapott, s mindenfajta mérce nélkül hagyta azokat, akik addig annak szellemében tevékenykedtek. Egy részük visszamenekült a kereszténységhez, egy ennél is kisebb töredék a judaizmushoz. A fiatalabb generációkban, mint ismeretes, másfajta valláspótlékok is hódítanak, ezekre nem kívánok kitérni. A magyar társadalom legnépesebb része azonban úgy vetette bele magát a létért való piaci küzdelembe, hogy minden erkölcsi-hitelvi megfontolást maga mögött hagyott. A nagy többség még negative sem tudná megfogalmazni erkölcsi elveit, hacsak abban a panaszban nem, hogy a többiek mind önzők és igazságtalanok. Az eredmény: a szó valódi értelmében vett morális párbeszéd lehetetlensége. Még ha olykor el-elkezdődik is valami ilyesféle, annak élét és kedvét szegi, hogy kisvártatva kiderül: mindenki csak a saját nevében beszél, vagyis a dialógusnak nincsen és nem is lehet reprezentativitása.

Ha ez a diagnózis helytálló, akkor ebből egy igen fontos gyakorlati következtetés adódik. Mégpedig az, hogy a morális dialógus lehetőségének helyreállítása minden prioritásnál nagyobb prioritása a mai magyar társadalomban működő spirituális erőknél. A keresztényeknek csakúgy mint a zsidóknak, a vallásosoknak csakúgy mint a szabadgondolkodóknak.

Halottak napjára

Temetésre szól az ének Lélekharang

Száz kín után szép csendesen
Elszenderült hű hitvesem.
Nem gyötri földi gondolat,
Égre tekint. Utat mutat.
Teste elhunyt, de lelke él.
Nem temeti be örök tél.
Őt szólítom, ha ébredek,
Itt van – mondják az égiek.
Alkonyatkor elbúcsúzom,
Így múlik el minden napom.
Gyászom fölött úr a hitem,
Örökké vallom és hiszem:
Égbe visz a boldog halál,
A bűnbánó hazatalál.
A mennyekben találkozunk,
Elnémul minden fájdalmunk.

Budapest, 1999. május 15-én

Dr. Malatinszky István

A Szentföldön jártam

Régi álmom volt közelebből megismerni a Szentföldet, azokat a helyeket és körülményeket, ahol Jézus született, élt és tanított. A Bibliát olvasva, igehirdetéseket hallgatva vagy a vallásórakon az ószövetségi történeteket tanítva próbáltam elképzelni azok színhelyét. Egészen más azonban ezt látni és megtapasztalni.

Igy indultam útnak március 14-én Budapestről Dr. Bajusz Ferenc teológiai prof. vezetésével egy ökumenikus zarándokcsoporttal Izraelbe.

Kis csapatunk a Ferihegyi repülőtér kapornájában találkozott, ahol imádkoztunk és zsoltárt énekeltünk a nagy út előtt.

Az El-Al járatával, 3 óras út után a lodi repülőtérre landoltunk, amely Izrael egyetlen nemzetközi repülőtere, 15 kilométerre Tel Avivtól.

Sötétedett, már a levegőből láttuk Jaffa, az ősrégi kánaanita kikötőváros lámpáit. Az esti fényben bejártuk a művésznegyed sikátorait, megnéztük az óratornyot, a Szent Péter templomot, a téren folyó ásatásokat és a bána szobrot.

Jaffától északra épült Tel Aviv, a volt főváros, mely ma is az ország gazdasági és kulturális életének a meghatározója. Ez a város a modern Izrael.

Első szállásunk Netányában a tengerparton volt. Ma az ország legnépszerűbb nyaralóhelye. Lakói között sok a magyar.

Utunk másnap Caesareaba vezetett. Itt székelt egykor a római helytartó, Pontius Pilátus is.

A tengerparton haladva Haifa volt következő állomásunk. Lenyűgöző panoráma tárult elénk. A Kármel-hegy az Úr szőlőskertje. A magasban épült Bahai szentély, itt van a Bahai vallás világközpontja. A közelben van Akko, a világ legrégebb kikötője, a keresztesek vára volt. Az oszlopos karaván szerály Akko legszebb épülete.

Második esti szállásunk a Galileai tenger partján egy kibucban volt. Érdekes, egy kicsit a volt termelőszövetkezetekre emlékeztető gazdaság. Galilea kimagasló pontja a Táborhegy 599 m magas. Különálló kúpként emelkedik ki a síkságból. A Táborhegy fennsíkját fal osztja ketté. A déli rész a ferencesekhez, az északi rész a görög ortodoxokhoz tartozik.

Utunk Názáretbe vezetett. Názáret ma a keresztény világ egyik szent városa. Jézus neveltetésének színhelye, ahol 30 évig lakott. Az egész római katolikus világ összefogásával építették meg az Angyali üdvözlés templomát, a háromszintes csodálatos bazilikát. Mint a legtöbb palesztinai emlékhely ez is egy barlanglakás fölé épült. A Szent József templom alatt is egy sziklabarlang látható, amely a hagyomány szerint a szent család lakóhelye volt.

Kánában két templom épült egymás mellé. Az egyik egy görög ortodox, ahol két korszakot mutatnak, amelynek vizét Jézus borrá változtatta.

A Genezáreti tó a földkerekség legmélyebb árkában fekszik 210 m-re a tenger szintje alatt. A tó partjához közel, a Boldogmondások hegyén mondta el Jézus a Hegyi beszédet. A sok díszes templomtól, a zibongó árusok tömegétől távol itt éreztem igazán Jézus közelségét. A tó

partján ülve hálát adtam a jó Istennek, hogy eljuthattam e csodálatos helyre.

Járdenitben, ahol a Jordán kifolyik a Genezáreti tóból, ahol Keresztelő János keresztelt, részt vettünk egy bemerítkezésen. A Jordán folyó partján haladva jutottunk el Bet-Shean romjait megcsodálva Jerikóba. A megkísértés hegyéről letekintve ez a táj valóban jelképezhette a föld királyságát, amelyet a Sátán Jézusnak ígért.

A Júda sivatagának a keleti határán, a Holt tengert szegélyező 450 m magas sziklatömb a Massada sziklája. Forró napsütésben, felvonóval értünk fel az erődítményre, mely minden időben búvóhelyül szolgált az üldözötteknek. Jeruzsálem pusztulása után 967 férfi, nő és gyermek élt Massadában, akik inkább a halált választották, mint hogy római rabszolgaságba kerüljenek. A fiatal Izrael számára Massada a nemzeti hősiesség szimbóluma. Amikor az izraeli újoncokat felesketik, az esküszövegben ez is elhangzik: Soha többet nem eshet el Massada.

Jerikótól délre a Holt-tenger északnyugati végénél található Qumrám, az esszenusok központja. 1947-ben vált híressé, amikor egy beduin pásztorfiú az egyik barlangban felfedezte az ún. Holt-tengeri tekercseket. Megtalálásuk a modern archeológia legnagyobb felfedezése. Többségük a Kr. előtti és utáni évszázadokból származik. Pl. Ézsaiás könyvének a teljes kézírata 7 m hosszú 75 cm széles.

Naplemente előtt értünk a Holt-tenger partjára, ahol megfürdöttünk. Nem jelentett azonban nagy élvezetet, mert a vize olyan sűrű a sótól, hogy belemerülni lehetetlen.

Az irgalmas szamaritanus fogadóját útbá ejtve estére érkezünk meg Betlehembe. Itt a Születés templomát néztük meg. A templom apszisánál a főoltár mellett lépcső vezet le egy kriptaszerű barlangba, ahol egy ezüst csillag látható a következő felirattal: „Itt született Jézus Krisztus Szűz Máriától”. A mennyezetről 53 lámpa lóg le, amin a latin, a görög és az örmény egyház osztozik.

Betlehem gyakorlatilag egybeépült Jeruzsálemmel. Az óváros négy negyedre van osztva. Az örmény negyed, itt láttuk Kajafás főpap házát; a zsidó negyed, amelyet Izrael állam újjáépített; az arab negyedhez tartozik a Mória hegy, ahol ma a Szikla dóm van. Az iszlám egyik legszebb épülete, aminek a szépsége leírhatatlan. Belül két koncentrikus körben álló oszlopsor fogja körül a Szent Sziklát a világ közepét, a Föld köldökét; a keresztény negyedben áll a német protestánsok Megváltó temploma, melyben végre egy kis csendre és áhítatra leltem.

Az óvárost 4 km hosszú, helyenként 12 m magas kőfal veszi körül. 8 kapuja van, melyek közül a Damaszkuszi kapu, az Oroszlános kapu és az Arany kapu a nevezetesebbek.

Az Olajfák hegyére gyalog sétáltunk fel. Jézus életének utolsó szakasza ide kötődik. A Getsemáné kert kökerítésével bezárt virágai között 8 nagyon öreg olajfa áll. Egyik-másik törzsének a kerülete 4-5 m. Az egyiket cement beépítéssel erősítették meg, másikat vaspánt fogja körül. Az olajfa földben maradt része mindig kihajt és új fa nő belőle. Feltételezik, hogy egy-egy fa őse már Jézus korában is itt állt, alatta pihent meg a Mester.

Jézus imádkozásának helyére épült, 12 nemzet ajándékként, a világ minden részéből összegyűjtött adományokból a 12 kupolás Nemzetek temploma. A központi apszis mozaikja a magyar katolikus hívek adománya. A mozaik az Úr Jézust ábrázolja teljes elhagyatottságában. Az oltár jobb oldalán látható a magyar címer. Az Árulás barlangja Júdás árulására emlékeztet.

Az Óváros legjelentősebb keresztény emléke a Fájdalmak Útja, a Via Dolorosa, a keresztre ítélt Jézus útja az ítélet kimondásától a Golgotáig. Azokhoz a helyekhez, amelyekhez a hagyomány valamilyen eseményt kapcsol stációt létesítettek. Ezek azonban alig lelhetők fel az itt levő árusok tömege miatt. Ez a zsibvásár a Jeruzsálemi nagy templomot juttatta eszembe, mely Jézus idejében virágvasárnapján a Mestert szent haragra gerjesztette. Így értünk fel a Golgotára, Jézus sírhelyére. Egyetlen hatalmas templom fedí a Szent sirt és a kereszt helyét. Jelenleg öt keleti és a római katolikus egyház rendelkezik a templom felett. A sírkamra előtere az Angyalok kápolnája.

A Sion templomot tekintik az utolsó vacsora helyének, mely 1848-ban az izraeliek kezébe került, akik zsinagógának alakították át. Ők is Dávid sírját tisztelik itt. Ez lett a második nemzeti szent helyük.

A zsidó emlékhelyek közül legnevezetesebb a Nyugati fal. A Siratófal nevet onnan kapta, hogy a zsidók itt siratják a jeruzsálemi templom pusztulását. A ráccsal elkerített falat zsinagógának használják. Jobbra a nők, balra a férfiak imádkoznak. Itt avatják férfivá a 13. évet betöltött fiúgyermeket.

A szerző a Siratófalnál

A Rotschild dinasztia építtette ajándékkul Izrael államnak a parlamentet. A Kneszet előtti tér díszé a Menora, Izrael szimbóluma.

Yad Vashem az emlékezés helye, a náciizmus idején elpusztított 6 millió zsidó emlékére. A legmegdöbbentőbb a gyerekek sátora. Sok ezer gyertya fénye látszik, a magnetofon az elpusztított gyermekek nevét sorolja. Kifelé jövet a fiatal erdő az Igazak Sétánya. A fák alatti táblák azokra a nem zsidókra emlékeznek, akik kockázat árán is megmentették üldözött felebarátaikat.

Ezzel a szomorú élménnyel ért véget a hatnapos szentföldi utam, mely számomra örökéletű emlék marad.

Emlékezésemet **Dr. Bajusz Ferenc** teol. prof. szentföldi útinaplója alapján készítettem.

Gyerekképben

Kedves Olvasó! Próbálom kitalálni, ki is vagy Te, aki most kezded veszed ezt az írást. Választhatok? Lehetsz: ifjú, felnőtt vagy idős. (Szándékosan nem használok az öreg kifejezést, nehogy sértve érezd magad, hogy korodra hivatkozom.) Nos, gondolom bármelyik vagy is, tisztában vagy azzal, hogy múlt és jövő közt feszülünk. Múltunk a bölcső, jövőnk...?

Hogy is nevezzem el? Volt már deszkabölcső, mérték már lépésben, nevezték sírhatnak, átjárónak, kapunak. A megnevezést rád hagyom. Úgy érzem kihívás a jövőnek nevet adni. Így inkább csak a feszülésről szólnék.

Kedves Olvasó! Bárki vagy is, mindenképpen voltál gyermek. Ágy, asztal, ajtó, szülő közt megtetted tipegő lépéseidet. Meddig is emlékszel vissza gyermekkorodra? Arra emlékszel, hogyan árasztottad el környezetet szeretettel? És arra emlékszel, hogyan nevelték beléd – miközben napról-napra nagyobb lettél egy búzaszemnyivel –, hogy nem lehetsz bizalommal az emberek iránt, hogy be kell tartani azt a bizonyos két lépés távolságot? Zavar, ha valaki megsimogat? Csak úgy. Állsz a metróállomáson, a villamosban, buszban, bárhol. Egyszer csak érzed, hogy simogatnak. Első reakcióként nem valami riasztó, félelmes, beteges közeledésnek fogod-e fel? Pedig gyerekkorodban szeretted, ha simogattak. Sőt! Vágytál rá. Nemtől függetlenül.

Kedves Olvasó! Gondolkoztál már azon, hogy mit is jelent idős embernek lenni? Hoz-e valami változást az ember életébe? Most ne hivatkozz arra, hogy idős korára az ember újból gyermekké válik. Ennek egy kissé tankönyv íze van. És mégis! Találkoztál már morcos képű idős emberrel? Ha igen, akkor gondoltál-e arra, hogy morcoságával szeretetét palástolja? Mint ahogyan Te meg Én azzal a beidegződött két lépéssel. Pedig a szeretet erős, mindent elfedez... és folytathatnám tovább. Ez mind szép. Azonban a szeretet nem csak ilyen. A szeretet könnyen sebezhető és érzékeny is.

Kedves Olvasó! Múlt és jövő, gyermek- és időskor között feszülünk. Ebben a feszülésben a "szeretet" csupán nyelvi fogalom. Politikusok, tanárok, papok és egyéb megnevezésű emberek dobálóznak vele. Sikerhez vezető nyelvkalauz vált belőle. Időskorban újra élő valósággá alakul. Mert a halál közelségében újjászületik az ember, és letisztul a nyelv. A szöveg cselekedetté változik. Ismert a szólás: „Öregembernek a járdán is szabad biciklizni.” Valóban. És azt is megengedheti magának, hogy szeretetét ne titkolja el, valamint szeretetvágyát sem. Megengedheti, hogy öleljen és simogasson, öleljék és simogassák.

Lám, lám a végletek Kedves Olvasóm. Múlt és jövő, gyermekkor és időskor, nyelv és valóság. Közöttük a távolság csak egy emberöltő. Képe nincs.

Demeter Sándor

Beszélgetés a Homoród völgyében

A Homoród völgyében, Homoródszentmárton határában van egy kis falu, Lókod. Az unitárius falunak ma már csak 23 lakója van, a lelkeszi szolgálatokat évek óta a szomszédos falvakból valamelyik lelkész végzi el. Az elnéptelenedő falu jó adottságait felismerve, azonban 2 alapítvány is ebben a faluban helyezte el központját. Egy ifjúsági központ működik itt, amely az árvaházakból kikerült ifjaknak házat, földet, gépeket biztosítva ad lehetőséget a beilleszkedésre, életük elkezdésére. Illetve itt működik egy unitárius öregotthon is. A falu lelkésze egy fiatal segédlelkész, Tódor Csaba, aki a 3 kilométerre fekvő Kénosból szolgál be. Vele készült ez a beszélgetés.

Ha jól tudom, az unitárius egyház egyetlen szociális intézménye ez az öregotthon. Mióta működik ez a szeretetintézmény?

1997-ben állították össze a terveket, aminek alapján elkészült a mai épület, de már előtte is működött a hajdani paplak épületében. Kis Rózsika néninek, Kis Domokos tiszteletes feleségének volt az ötlete. Kénosban voltak lelkészek 38 évig. A kezdeti időkben innen irányították az otthont lányai, a család segítségével. Először családi alapon működött az egyházközség területén, a paplak udvarán, a melléképületet lebontva. Így lett az unitárius egyház ökumenikus öregotthona, de egy világi alapítvány tulajdona. Az egyház csupán a védnökséget adja.

Az idő múlásával szükségessé vált egy korszerűbb épület felépítése. Ebben a Svájcban élő Gyarmati György és felesége Katrin, illetve Suzanne Kummer (aki a Glaube in der Zweiten Welt intézménynek az egyik oszlopmembere) segítettek, akik kezükbe vették az anyagi háttér megteremtését. Felvették más alapítványokkal, intézményekkel a kapcsolatot, így összegyűlt a pénz, 99-re pedig állt az épület. Az átköltözés 2000. március elején történt meg.

Hány férőhely található itt?

Az otthonnak jelenleg 23 lakója van, jóval több, mint a régiben, ahol 15-en laktak. Teljesen korszerű, még a konyhalift helye is megvan benne.

Hogy lehet bekerülni?

Ki kell tölteni egy jelentkezési lapot, amelyen fel kell tüntetni, hogy milyen a jelölt egészségi állapota, mennyi a jövedelme, önálló-e a jelentkező. Majd a kuratórium dönt. Az orvosi vélemény fontos, mert ez nem öregotthon-kórház, mint Gyergyóban, hanem kimondottan olyanoknak van, akik nem szorulnak túl sok ellátásra. Nem ágybanfekvők, nem komoly betegek. Mivel kevés a személyzet, az otthon nem vállalkozhat ilyen jellegű ápolásra. A lakók 3 csoportra oszthatók: vannak, akik tudják fedezni az ittlétet, és még marad pénzük, vannak, akik szűkösen tudják fedezni az ittlétet, és vannak, akiknek egyáltalán nincs jövedelmük. A kuratórium orvosi véleményezés alapján dönti el, hogy kit melyik csoportba vesznek fel. Idéntől új fejezet kezdődik az otthon életében. Megfelelő hely már van, a kérdés, hogy hogyan lehet ezt fenntartani, a normális működéshez alapot teremteni.

A lelki gondozás terád hárul, te vagy az otthon lelkésze. Milyen új feladat ez egy ifjú lelkésznek? Kihívás az idősekkel foglalkozni, milyen tervekkel, ötletekkel vágtál neki?

Talán elsőre durván hangzik, de itt életfogytiglan szól a nóta. Ez nem egy látványos munka, nem arról van szó,

hogy segítsek egy barátomnak, hogy érvényesüljön, kibontakozzon az életben, megvalósítsa magát. Itt arról van szó, hogy valakit elkísérjek, úgymond a barázda második végéig, meghalni. Azért nehéz ez, mert egy fiatalember, nem meghalni készül, hanem élni. A legnehezebb egy célt találni számukra, hogy alapvető emberi vonásunkról, a küzdelemről, a célról, a harcról ne mondjanak le. Mert aki erről lemond, az látványosan épül le. Sajnos erre is látok példát. Ez a legnehezebb: új értelmes célt találni nekik. Dolgozni nem akarnak, még azok sem, akik esetleg tudnának, hiszen nem azért jöttek ide. Amit konkrétan teszünk az a játék. Megpróbáltam rengeteg mindent, kezdve onnan, hogy szobáról szobára járva beszélgettünk, de úgy érzem, hogy mindig a találkozás hangulata a döntő. Az, hogy akkor és ott mihez van kedvük. Amire mindig nyitottak az a játék. Minden vasárnap van istentisztelet is. Mivel a házban nem csak unitáriusok vannak, így az összes közös egyházi énekeket is énekeljük. Amúgy az idéntől egy református kollega is látogatni fogja az otthon lakóit. A hangulat nagyon változó. Kicsit, mint a gyerekkorban: néha nagyon agresszívek tudnak lenni, kiabálnak, káromkodnak, verekednek, lopnak, hazudnak. Székelyföldön él az előítélet, hogy aki „aggmenházba” kerül annak a szárnyai le vannak törve, az senkinek sem kell. Így kialakul a siralmas hangulat, sajnálják őket. Pedig másképpen kellene nézni a dolgot. Az természetes a XX. század végén, hogy aki munkába jár, városban lakik, annak kötött programja van. Nem tud az öregekkel foglalkozni annyit, amennyit azok igényelnének. Annyit tud tenni legfeljebb, hogy otthon hagyja őket, bezárja, és egész nap izgul, hogy azok nehogy égve felejtse a gázt, nyitva a vizet. Itt a környéken is ismerek olyan nehéz sorsú öregeket, akik csak azért nem mennek öregotthonba, mert az aggmenház szegyen és mit szólnak hozzá. Pedig sokkal rosszabbul vannak otthon. Temettem már olyan nénit, akinek már „ment a szaga”. Be volt zárva a pincébe, időnként enni adtak neki. Kérdem én mikor halhatott meg, mióta nem járt bent nála senki?

Az öregek lelkipozíciója annak, aki komolyan veszi, egy külön szakma. Nem lehet, nem érdemes nem hozzáértéssel csinálni. Nagyon szép feladat, rengeteg tapasztalatot ad, sokat lehet tanulni az öregektől, viszont nagyon kellene tudni, nem elég a megsejtésekre hagyatkozni. Nagyon fontos lenne szakszerűen foglalkozni velük. Talán az sem mindig jó, hogy Lókodban van az öregotthon, mert így el van szigetelve a világtól.

Van valami kapcsolat a külvilággal? Látogatják őket gyerekek, rokonok?

Van, akihez járnak, van, akihez nem. Aki olyan állapotban van, Szentmártonba jár át. Sétálnak, unják magukat.

Van valaki, aki segít a munkában? Gondolok itt szociális munkásokra, önkéntesekre, nem lelkész szakemberekre.

Nincs.

Akkor ez azt jelenti, hogy minden egyedül rád hárul?

Igen, mindent nekem kell kitalálnom.

Hogy érzed, tudsz tenni valamit a szemlélet változtatásáért, hogy a siralmas hangulat oldódjon?

Az első lépés, hogy semmiféleképpen nem szabad éreztetni velük ezt a köztudatban élő szemléletet. Ők nem

megbélyegzett emberek. Elég, ha valaki ezt a kérdést így találja, s akkor azonnal kiborulnak, sírnak, felkavarodnak az érzelmeik. Ez még nem is lenne baj, itt kellene a tudatos lelkiigondozás, hogy innen visszavezesse őket egy normális lelkiállapotba, hogy az a látogatás ne végződjön olyan rossz élménnyel, amely a következőre is rányomja a bélyegét. Már megint olyanok jönnek hozzám, akikkel jót sirunk. Én a lehető legtermészetesebben viselkedem, találkozunk, kezet fogunk, érdeklődöm hogylétük iránt. Mindenkinek van valami betegsége, ami lassan felnő mellettük, mint egy gyerek, erről beszélnek és mesélnak. Elég csak őket hallgatni. Szeretik egymást, össze akarnak házasodni, szerelmesek, élnek, mint bárki más. Ők nem fogyatékos emberek, és ezt nem szabad bevinni a ház hangulatába. Emellett én kiállok, és mindig határozottan ki is fogok állni.

Mit szól a falu, hogy van itt egy öregek otthona?

A falu kezdetben tartózkodott, de most már elfogadták.

Esetleg közös program az ifjúsági alaptáborral? Az árva fiatalok nagyszülőkre lelhetnének itt?

Sajnos ez nem így működik, mert az itt levő fiatalok problémás gyerekek. Ilyen jellegű programok tehát nincsenek.

A Homoród mentén rengeteg unitárius egyházközség van. Milyen formában segítenek? Bekapcsolódnak-e a munkába?

Igen, és ezt itt is szeretném megköszönni. Rengeteg élelmiszeradomány érkezik rendszeresen. Jó lenne, ha ez

folytatódna. A jogi viszony talán nemsokára tisztázódik, de az egyházközségek már így is támogatják.

Ez anyagi oldal, de emellett van-e valami fajta lelki támogatás?

Jönnek egyletek és látogatnak bennünket. Karácsonykor például a nagyajtai gyülekezet fantasztikus műsorral jött. Mindez még nem rendszeres, de remélem az lesz.

Mire lenne szükségük az öregeknek?

Emberségre. Ez az egyetlen dolog.

Mire lenne neked szükséged az öregotthonnal kapcsolatban?

Több pénzre, programokra, helyre-időre, ahol ezt tanulni lehetne, szakképzett segítők, hogy tényleg érezzék az egyház, az egyházközségek, hogy tehetnek valamit, nem egyebet, csak az időseknek elfogadhatóvá tenni a hátralevő időt.

És mi, az anyaországban élők miben tudunk segíteni messziről?

Jöjjenek el Lókodba. Mindenkit szeretettel várunk, nem csak unitáriusokat. Bárki helyet kaphat, aki rászorul, ezért bármilyen vallásúakat szeretettel várunk. Lelkészeket, gyülekezeteket. Mint már említettem, van, ahová rendszeresen bejár a református lelkész. Egyházi berkekben egy kicsit ettől félnek. De én azt mondom, jöjjenek, mert bármely felekezethez tartozó is az itt lakó, biztos, hogy várja a papját, hittestvéreit, vagy egyszerűen látogatót akár Erdélyből, akár Magyarországról.

Köszönöm a beszélgetést.

Szász Adrienne

Az Unitárius-Univerzalista Nemzetközi Tanács konferenciája, Ilyefalva, 2000. augusztus 12–20.

Még sokunknak szép és kellemes emléke van a Balatonföldváron tartott konferenciáról, amit a MUE rendezett 1999 májusában, s lám azóta újra találkozott az unitárius-univerzalisták Nemzetközi Tanácsa; ez alkalommal Erdélyben, Ilyefalván. Bár a második találkozásra, a konferencia megrendezésére csak 2001-ben kellett volna sort keríteni, mégis úgy határozott annak elnöksége, hogy nem várnak 2001 tavaszáig, mert a Biblia tanítása szerint is „Jó az atyafiaknak együtt lenni”. Ezért is, no meg a millenniumi év rendezvényeiért is, úgy határoztak, hogy már 2000 augusztusában konferenciát szerveznek. Ennek magyarországi részét alulírott koordinálta, s készítette elő a közel harminc személy számára. Az itteni fogadás elszállásolást, étellemezést, városnézést és különböző egyéb programok szervezését jelentette. A vendégek Magyarországra, ezen belül pedig Budapestre augusztus 9–11. között érkeztek a következő országokból: Lengyelország, Spanyolország, Anglia, Csehország, Dánia, Németország, Egyesült Államok, Finnország, és természetesen Magyarország és Románia is képviseltette magát a nemzetközi konferencián.

A Szejkefürdői unitárius világnap eseményeinek végeztével autóbusszon indult útnak minden jelenlevő, hogy Ilyefalvára érjen még aznap a kora

esti órákban. Vasárnap istentiszteleten vettek részt az egybegyűltek a sepsiszentgyörgyi unitárius templomban, majd hétfőn és kedden került sor a konferencia munkálataira. E két napon olyan súlypontos kérdések kerültek megtárgyalásra, mint: testvéregyházközségi kérdések, ifjúsági programok, istentiszteletek időszerű kérdései, szociális kérdéseink és sok más egyéb a Tanácsot élénken foglalkoztató kérdés.

Alulírott hétfőn, 14-én délelőtt 10–15 percben beszélt a prédikáció jelentőségéről és helyéről az istentisztelet keretében. Minden rövid előadást szekciógyűlésen értékelték ki, különböző csoportokba szerveződve a jelenlevők, ami jobb elmélyülésre adott lehetőséget az előadott témában.

Szerdától szombatig Hargita, Kovászna megye turistaparadicsomait keresték fel a vendégek, ahhoz, hogy augusztus 19-re, az esti órákra visszaérkezessenek Budapestre. Másnap a budapesti egyházközség millenniumi rendezvényén vettek részt a délelőtti istentiszteleten. Ezen az anconai és a budapesti gyerekkórusokat hallgathatták. Este sokan közülük a tűzijátékot tekintették meg a Parlament szomszédságában. Kellemes együttlét, eredményes munka jellemezte az idei találkozást is.

Kászoni József

Egyházi Főtanács, Kolozsvár, 2000. július 28-29.

Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsa ez év július 28-29. napjain tartotta ülését Kolozsvárott a püspökség dísztermében. Az elnöki megnyitó, a tagok számbavétele, a Főtanács megalakulása és a tárgysorozat megállapítása után az Elnökség, mint a Magyarországi Unitárius Egyház képviselőjét felkért, hogy üdvözljem a Főtanácsot egyházzam nevében:

Főtisztelendő Főtanács!

Már megint haza jöttem! És ezen hazajövetel nagy örömmel tölti el lelkemet, mert amikor kimondom azt a szót, hogy haza, otthon, szülőváros, megremeg a lelkem, ha ezen szavak jelentéstartalmára gondolok. Mindez azért, mert ez az a hely, ahol megtanultam beszélni, imádkozni, szembenézni az élet nehézségeivel, megőrizni az ősi hitet. Jó érzés hazajönni akkor, amikor érzem, hogy vártak, ha érzem, hogy igazi és őszinte szeretettel ölelnek, üdvözlnek rokonok, barátok, ha érzem, hogy a temetőben a szeretteimre való kegyeletteljes megemlékezés megerősíti Istenbe vetett mélységes hitemet, ha érezhetem, hogy tiszta vallásomhoz való kötődésem cselekvésre késztet azáltal, hogy életem céljává válják az Isten- és ember-szolgálat nagyszerű érzése.

Mindezek tudatában és birtokában, jól esik a határon túli unitáriusok üzenetét tolmácsolni a Főtisztelendő Főtanácsnak, amikor az összefogás, az egy célért való munkálkodás, az egymás megértése és megsegítése nem maradhat pusztába kiáltott szó, és ami csakis akkor válhat valóra, ha az öröm mindannyiunk öröme, a bánat mindannyiunk bánata lesz. Unitárius hitünkben fakadó kötelességünk az egymás szeretete és szolgálata, mert csak így reménykedhetünk abban, hogy a ránk erőszakolt határok minél előbb ellégiesülnek, és nem fogják akadályozni és hátráltatni az igazán testvéri összetartozást. Mi itt és most kell éljünk annak tudatában, hogy a ma szüli meg a holnapot, mely mindannyiunk számára el kell hozza a minőségi változásokat.

Szívemből kívánom, a magam és a Magyarországi Unitárius Egyház vezetői és hívei nevében, hogy legyen gyümölcsöző úgy a mai, mint a holnapi tanácskozás, mely hozza meg mindenki számára a hozzáfűzött reményeket és eredményeket.

Végezetül, de nem utolsó sorban, engedtessek meg nekem, hogy tolmácsoljam **Dr. Murvay Sámuel** főgondnok és **Mikó István** h. főgondnok üdvözlét és jókívánságait a Főtisztelendő Főtanács minden tagja felé, és a nevükben kérjem az Önök elnézését, hogy nem tudtak eleget tenni az Unitárius Egyház szívélyes meghívásának, objektív okokkal magyarázva távolmaradásukat.

Továbbá sajnálattal hozom a Főtisztelendő Egyházi Főtanács tudomására, hogy főtisztelendő **Bencze Márton** püspök úr betegsége miatt kellett távol maradjon e nagy fontosságú eseményről, akinek nevében levelet intézett a Főtisztelendő Fő-

tanácshoz **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző asszony, és melyet szíves engedelmmel az alábbiak szerint felolvasok:

Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Szívből jövő, testvéri szeretettel köszöntelek Titeket, drága erdélyi unitárius testvéreim, az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsai Ülése alkalmából.

A 2000. esztendő kiemelkedő ünnepi év mindannyiunk számára a Kárpát-medencében. A magyar államiság és a magyar kereszténység 1000 éves évfordulója. Lelkészeink, híveink mind Erdélyben, mind Magyarországon külön-külön is ünnepelnek, de reményeink szerint egy közös ünnepi zsinati ülésen is adózhatunk I. István király és a magyar kereszténység emlékének.

Sajnos, meggyengült egészségi állapotom miatt személyesen nem lehetek Veletek, de a távolból is kérem a Mindenható egy igaz Isten áldását és segédelmét a főtanács munkájára!

„Tudjuk pedig, hogy azoknak, akik Istent szeretik, minden javokra van mint akik az Ő végzése szerint hivatalosak.” (Róma 8, 28)

Budapest, 2000. július 25.

Atyafiságos üdvözlettel és szeretettel: **Bencze Márton** püspök

A Főtanácson elhangzott jelentések köztük a püspöki jelentés teljes szövege megtalálható egyházunk könyv- és irattárában.

Rázmány Csaba
lelkész

Elégia

Vackor illatú őszt seper
már, a szikár legény a tél
s a didergő rögök ölén,
gyertyalángok lobognak.
Nagyanyám arca könnyes;
karját szélesre tárja,
megroskadt élő kereszt.
Karolom, hogy el ne essen.
A télhez vihart rikoltó
horgos szelek imádkoznak.
A megszökött kertek alján
ölelkeznek öreg szilvafák
s az árendás egek alatt
felhők bégetnek hangtalan.
Messzire hallatszik a csönd;
néma sírkövek beszélgetnek...
s a gyertyaláng lobogásban
az este kitárt karjában,
a ferde kereszték fölött
kivirágzik az alkonyat.

Barcs János

Kultúra és vallás

Nagy Lászlóra, századunk második felének jelentős költőjére, műfordítójára emlékezünk születésének 75. évfordulóján (1925. július 17.). Bölcsejét Bakony-aljai parasztportán ringatták. Szigorú, nagyharagú édesapja és szelíd, szépségre fogékony édesanyja mellett ismerte meg a paraszti élet kemény elvárásait és a szabad természet varázslatos világát. Életútja más irányba vezetett, de a gazdag örökség, amit magával hozott, meghatározta emberi, művészi magatartását és költői kifejezőmódját.

Erről ő maga így vall: „Átkozott és babonás, konzervált őskori szokások közé születtem a Bakony-alján. Ott nevelődtem mesék és balladák közt, a bájolók parancsoló ritmusában, a házra támadó regöséneknek Niagarájában. Verseim néhány vonása innen való. Nekem a népköltészet okulás és bátorítás, azzal az ösztönzéssel, amit adhatnak a legerőteljesebb költőink.”

Iszkázról indul tehát, s a háború után egy új, igazabb világrend megvalósulásáért szenvedélyesen tenni akaró fiatal költőnemzedék (Juhász Ferenc, Simon István, Csoóri Sándor) tagjaként érkezik meg az irodalomba.

Az ötvenes években a „fényes szelek” nemzedéke illúzióit, reményeit veszítve eszmél rá arra, hogy immár „ideje van a szónak”.

A nagy példakép, Illyés Gyula a Bartók-i zene felszabadító sodrását szegezi szembe az ámitó, hamis szírengőkkel, s a zsarnokságnak az élet egészét gúzsba kötő rettenetét kiáltja világgá (Bartók, Egy mondat a zsarnokságról).

Nagy László is látomásos, emberfölöttivé nő, mitikus képekben érzékelteti, hogy „milyen baj eset a magyarban” (Gyöngyszoknya, 1945).

A „Csodák csodája” ciklus (1956) az elképzelhetetlen, a fölfoghatatlan Októbert átélő költő, az újra meg újra föltámadásra kész ember gyönyörű megnyilatkozása.

Dr. Lőrinczné Kelemen Ildikó

Részlet:

Mennydörgő napfény-ruhában,
hogy a dárdákat elsöpörje,
zárókövetet eltörölje

 síromhoz angyal nem jön,
 csönd van az égen, földön
homály van szikla-szobámban.
Mi lesz, ha így maradok?
Szemeim ragyogjatok,
kezeim dörögjetek,
induljatok meg lábak!

En fordítom a követ félre,
csodák csodája:
kiülök a sír peremére.

Íme, az ember fia föltámadt,
én vagyok, nem árnyék, nem is látszat.

Dohányzok, magamon eltűnődöm,
ver a szív, kipirkadt minden köröm.

Pest s Buda tornyait megérintem:
ó, ha ti is ragyognátok értem

Ne játsszon itt az élet hunyósdit,
most húzom fel az idő rugóit.

Jöjjen el, jöjjen el, hajnal, te hajnal,
tűzzel a kihűlt egekre nyargalj!

Füleim a láрма trombitáit
akarják, ajkam kenyeret áhít

s halat és bort és csókot, mert élek,
holtak közt testem ne keressétek.

Üres a sírom, ott csak a gyolcsok
feküsznek, rajtuk vad-piros foltok:

diplomái a Megesalatottnak,
rikítnak tanúságot a kornak.

A bámulóknak hirdetik nyíltan,
hogy a kint, a halált is kibírtam,

hogy az enyészet ágai bennem
susogtak, s dachból fölemelkedtem.

Hozzászólás

Xantus János

(Csokonya, 1825.–Budapest, 1904.)

Az Unitárius Élet 2000. március–áprilisi számának 9–10. oldalán Kelemen Miklós érdekes cikkében ismertette Xantus János néprajzkutató, biológus, tengerészeti mérnök, diplomata, jogász fordulatos és értékes életútját az 1848-as nemzetőrségtől a prágai emigráción, amerikai földméréseken, a Smithsonian Múzeum számára végzett növény- és állattani gyűjtéseken, az Amerikai Egyesült Államok tengerészeti mérnökkari kapitányságán, a mexikói konzuláson át hazatérve a pesti állatkert igazgatói feladataiig. A kitűnő tanulmány nem említette meg Xantus János szabadkőművességet.

Az 1894-ben történt betiltást követően a XIX. század második felében újjáéledő magyar szabadkőművességet a szabadságharc élő emléke határozta meg. A szabadkőműves páholyok, ahogyan ők mondják, a „műhelyek”. A hősi korszak katonáinak találkozóhelyeivé lettek. A volt honvédek egymás után léptek a páholytagok sorába.

A XX. században is tovább működő páholyok közül az 1869-ben megalakult „Corvin Mátyás, az Igazságoshoz” című páholyt az itáliai szabadságharc hőse, Garibaldi hadsegéde: Türr István alapította. Besze János, a nemzetőrség parancsnoka, gróf Csáky Tivadar, Gorove Antal őrnagy, Joannovics György államtitkár, a komáromi várvédő Klapka György, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatója Kubinyi Agoston, testvére Ferenc, Nyáry Albert a márciusi ifjak közül, Schneider Antal, Simonyi Ernő, gróf Teleki Sándor, Thaisz Elek, a rendőrség kapitánya, valamennyien a szabadságharc résztvevői voltak.

A politikusok közül néhány ismert nevet említsünk a páholy tagjai közül: gróf Andrássy Gyula miniszterelnök, Hieronim Károly, Hindy Kálmán, Horváth Elek, Ivánka Imre. Tudósok mint Hunfalvy Pál. Művészek mint Benedek József, Ellinger József, Felek Miklós, Lendvay Márton, Nagy Imre, Odry Lehel, Szerdahelyi Kálmán színész vagy operaénekes, Telepy Károly, Than Mór festőművész, Reményi Endre hegedűművész.

A páholy alapította Türr István elnökletével a Budapesti Népoktatási kört, a Csavargók Foglalkoztatására alakult egyesületet. Legtöbbet a középosztály gondjaival foglalkozott a Corvin páholy.

Ez lett a hazai skót rendszerű szabadkőművesség anyapáholya. Ebbe kérte felvételét Xantus János 1871. január 22-én. Szokatlan gyorsasággal, még ebben az esztendőben, február 23-án második, majd május 12-én harmadik fokba avatták. Ugyancsak 1871-ben már a páholy egyik vezető tisztségébe megválasztották. Második felügyelő lett.

A szabadságharc eszményével való azonosulásukat évekként jeles napok után sem tagadták meg. Az idős 1848-as honvédek számára alapított Honvédménházat hűségesen támogatta a „Összetartás” páholy. Az új páholyban tüstént megválasztották Xantus Jánost az I. felügyelői tisztségre.

Az unitárius Xantus Jánost nemcsak a tudományos élet, hanem a magyar közélet is büszkén vallhatja magáénak.

Dr. Berényi Zsuzsanna Ágnes,
történész

A hódmezővásárhelyi konfirmálók utazása Erdélybe

Első nap (július 26., szerda)

Kora reggel indultunk el Hódmezővásárhelyről. Egyenesen a battonyai határátkelő felé vettük utunkat. A határon szerencsésen átkeltünk, és megindultunk első állomáshelyünk, Arad felé. Arad ugyanolyan nagyváros, mint Szeged vagy Kecskemét. Bérházak tarkítják utcái örökös nyüzsgését. A forgalom itt is óriási, mint máshol. Azért mentünk először Aradra, mert meg akartuk tekinteni a 13 aradi vértanú emlékhelyét. Az aradi vértanúknak Romániában egy emlékoszlopot emeltek, amelyet más néven Veszthelynek is nevezünk. Egy három méteres kögúlát építettek, melyre tizenégy lépcső vezet fel. Ezen a kögúlán áll a szintén három méter magas, szürke kőobeliszk. Az obeliszk három oldalán a vértanúk nevét sorolták fel. Az aradi 13 kivégzésének 125. évfordulóján az emlékoszlopot felújították, és tizenegy tábornok hamvait itt helyezték el. A körülötte fekvő terület nem méltó a vértanúk emlékéhez. A vértanúk hamvainak sokkal jobb körülmények között kellene pihenni.

Az emlékhelyet elhagyva rákanyarodtunk a főútra, és Déva felé vettük az irányt. Az út ugyan nagyon hosszú és fárasztó volt második állomáshelyünkig, azonban enyhítették fáradságunkat Erdély lenyűgöző szépségű hegyei, rétjei, tavai és emlékművei. Megérkezvén Dévára, legelső utunk a helyi várba vezetett. Erről a várról sok monda és ballada keletkezett, de mégis talán a legismertebb Kőmíves Kelemenné balladája. A várba vezető ösvény az építményt körülölelő erdőben vezet fel bennünket a romokig. A várat bevéve először megpihentünk, majd megcsodáltuk a kilátást, mely az Erdélyi-érchegységet, a várost és az egész környéket magában foglalta. A várban alaposabban körülnézve felfedeztük a második, számunkra is fontos dolgot. Ez volt Dávid Ferenc emlékoszlopa, mely most egy cellában van elzárva a nagyközönség kezei elől. Dávid Ferenc ebben a várban raboskodott 1579. november 15-éig, halála napjáig. Ő volt Erdély első unitárius püspöke. A romoktól elbúcsúzva újra útra keltünk. Megérkezvén szálláshelyünkre, az algyógyi református lelkipásztori hivatalba rögtön elfoglalhattuk szobáinkat.

Vacsora után a mákófalvai tiszteletes úr ötletére táborüzet emelt a tábor apraja-nagyja, majd meg is gyújtották. A kicsik és a nagyok a tűz köré gyűlve énekeltek. A nótákat Korom Péter kísérte citerán.

Második nap (július 27., csütörtök)

Reggeli után útra keltünk, és elautókáztunk Vajdahunyadra. A város vára egy szirtfokon áll, melyet egy patak vesz körül. A várba egy fahídon jutottunk be. Mind kívülről, mind belülről jól látható, hogy folyamatosan rekonstruálják. A főkapun belépve az udvarra értünk. A kövirágokkal díszített lépcsőkön felmentünk, és így egy folyosóra jutottunk. A folyosón a Hunyadi család címereit tekintettük meg. Innen egy kiállítási terembe léptünk, melyben a család megmaradt használati esz-

közeit és kódexeket láthattunk. Ezután egy olyan terembe érkeztünk, melyben még ennyi idő után is sértetlenül állt a család egyik kályhája. Mindezek után meglátogattuk a kisasszonyok hálótermét, a gyűléstermet, a híres kutat, pár bástyafokot és legvégül a börtönt. A várat és a várost elhagyva dél felé vettük az irányt. Vacsora után közös éneklés következett. A hazai lányok megmutatták néptáncstudásukat. Mind az éneket, mind a táncot Korom Péter kísérte citerán.

Harmadik nap (július 28., péntek)

Sietnünk kellett a reggelivel, mert egy traktorral mentünk el kirándulni. A traktor elég korán ékezett, így majdnem lekéstük. A tábor többi lakóját elvittük a strandhoz, mi pedig továbbmentünk. Először nem tudtuk, hogy hova megyünk. A meglepetés erejével hatott, hogy egy szénsavas forráshoz értünk. A forrás vize ugyan egy kicsit keserű volt, de azért jó. Gyönyörű helyen volt. A víz narancssárgára marta ki a patak partját. Miután megtöltöttük üvegeinket az érdekes vízzel, egy kicsit feljebb mentünk a hegyen. A traktort elhagyva egy tisztáson gyalog folytattuk utunkat. Sokat gyalogoltunk mire elértük azt a patakot, melyet már régóta kerestünk. A patak tele volt kisebb kövekkel és sziklákkal. A patakon felfelé haladva eljutottunk egy kis tisztásra, melynek érdekessége az volt, hogy két óriási, ház nagyságú tömb bele volt szakadva a vízbe. Innen visszafordultunk és lesétáltunk a traktorig. A járművünk levitt a strandig, ahol felvettük a táborozókat. Elég későn értünk vissza így a táborhelyünkre, ezért mind az ebéd, mind a vacsora később volt.

Negyedik nap (július 29., szombat)

Ismét egy nagy útra vállalkoztunk. Az út első állomáshelye Gyulafehérvár (Alba Julia) volt. Itt a püspöki székesegyházat tekintettük meg. Ez Erdély legmonumentálisabb román kori építménye. A mai székesegyház alatt egy kisebb méretű, XI. századból való bazilika maradványait tárták fel. A templom 1556 és 1716 között sok kárt szenvedett, eredeti, felbecsülhetetlen művészi értékű belső berendezése a fosztogatások és gyűjtogatások következtében elpusztult. A mai háromhajós, keresztalaprajzú székesegyház hétszáz év alkotásának eredménye. Itt vannak Hunyadi János, valamint öccse, ifjabb János, Hunyadi László, Izabella királyné és János Zsigmond szarkofágjai. A székesegyházban van még Martinuzzi György, Bethlen Gábor és I. Rákóczi György sírja.

Második állomásunk Nagyenyed volt. Körülsetáltunk a város megmaradt várfalait. A vár főbejáratától jobbra, a falban egy kis emléktábla található. 1849. január 8. E tábla tövében van 700 nagyenyedi lakos tömegsírja. A főúton átbaktatva elértük a hajdani Bethlen-kollégiumot. Az intézményt 1662-ben Apafi Mihály fejedelem ebbe a városba költöztette. 1704-ben labancok pusztították el Nagyenyedet és a kollégiumot. Jókai Mór örökölte meg a hős diákok emlékét „A nagyenyedi két füzfa” című könyvében. A kollégium udvarán áll

Bethlen Gábor mellszobra. Érdekességként az udvaron áll még két fűzfa is.

Ezután Torda felé vettük az irányt. Egy sóbányát néztünk meg behatóbban. A szabadban már gyönyörű szép idő várt bennünket. Elindultunk, hogy felfedezzük a Csukás-tó szépségeit. Sok fáradalom után ugyan, de megérkeztünk a tóhoz. A tóba egy lépcsőzetes vízesésen keresztül zubogott a víz. Kora délután volt, és a nap erősen sütött, így fel tudta melegíteni a sziklákat, amelyeket rögtön megtámadtak a napfürdőzni vágyók. A nap egy idő után sajnos már nem árasztott olyan meleget, így ismét útra keltünk. Egy kis kocsikázás után megérkeztünk második szálláshelyünkre, Torockóra. A falut egyik oldalról egy gyönyörű-szép hegy ölelte meg. Késő volt, így megvacsoráztunk. Elkísérték a szállásunkra. Miután mindent rendbe tettünk, meglátogattuk a közeli művelődési házat. Egy néptáncsoport produkcióját csodálhattuk meg. Fantasztikus ügyességükről tettek tanúbizonyságot a táncosok. Az előadás végétével mindenki hazatért otthonába, és elcsendesedett a falu.

Ötödik nap (július 30., vasárnap)

Kipihenten felébredtünk és megreggeliztünk. Útra keltünk és első utunk Tordára vezetett. Egy unitárius istentiszteletre ültünk be, és miután befejezte a prédikációt a helyi tiszteletes úr, és a hívek is elvonultak, körbenézhattunk a templomban. Gyönyörű faragások díszítettek mindent. Különösen szép volt az Úr asztala és a csillár.

A templomot elhagyva folytattuk utunkat a Tordai-hasadék felé. A hasadékhoz fűződő népmonda a kunok elől menekülő Szent László király imájának tulajdonítja a hasadék keletkezését. A hasadék az Aranyos-melléki mészkőhegység karsztos barlangjainak beomlása folytán jött létre. A régi, beszakadt mennyezetű barlangokból keletkezett 3 km hosszú szurdoknak csaknem függőleges, 200 méterig emelkedő hatalmas sziklafalai vannak. Alján folyik a Hesdát-patak. A patakot négy híd övezi által. Rögtön a patak partja mellett 3 barlangot véltünk felfedezni, melyből kettőt a merészebbek meg is másztak. Szintén a patak partján találtunk egy olyan beomlást, amelyet a moha már teljesen benőtt. Az utat egy tisztás zárta le, melyről csodaszép volt a kilátás.

Visszamentünk kocsinkhoz, és elindultunk Torockóra. A faluba visszaérve megnéztük a helyi múzeumot. Nagyon jó érzés volt látni, hogy még mindig megvannak a régi szerszámok, eszközök. Szép volt a korábbi idők viselete, és hogy ezeket milyen kezűgyességgel tudták elkészíteni. Vacsora

után korán nyugovóra tértünk, mert kirándulásunk utolsó napja következett el másnap.

Hatodik nap (július 31., hétfő)

Reggel egy kicsit későn, de felkeltünk. Az előző naphoz hasonlóan most is Torda volt első állomásunk. A katolikus templomot néztük meg először, mely a XV. század végén, eredetileg valószínűleg háromhajós, nyugati tornyos csarnoktemplomként épült. Ebben a templomban tartották az 1568. évi országgyűlést. Ekkor mondták ki a vallásszabadságot először Európában. Erről tanúskodik egy márványtábla a templom előterében.

Konfirmálás Hódmezővásárhelyen 2000. július 2-án.

Innen továbbindultunk Kolozsvárra (Cluj Napoca). Először az unitárius templomot néztük meg. A templom előterében megnézhattuk azt a kerek követ, melyen – az emberek szerint – Dávid Ferenc szónokolt. A

templom belsejében ívelt rokokó karzatokat, szép stukkódíszeket csodálhattunk meg. A templom mellett áll az unitárius kollégium. Az intézmény az unitárius egyház nagy múltú nevelőintézete volt, gazdag és rendkívül értékes könyvtárral. Még mindig a városban maradván, ellátogattunk a főterre. Itt Mátyás király lovas szobrát tekintettük meg. Ezt az alkotást 1902-ben állították fel. A bronz szoborcsoport közepén bátyaszerű alaptárról magasodik fel a király lovon ülő figurája. Alatta és körülötte hadvezérek: Magyar Balázs, Kinizsi Pál temesi bán, Zápolya István nádor, Báthory István erdélyi vajda állnak. A szobor megcsodálása után még a téren lévő Szent Mihály-plébániatemplomot is megnéztük. A téren átkelve megtekintettük Mátyás király szülőházát. Sajnos, csak kívülről láthattuk. De azért megnéztük szépen tagolt gótikus kapuját és az épület falán található bronz emléktáblát. Átkeltünk a kicsit kanyargós Király-hágón. Nagyváradon (Oradea) átkelve, Nagyszalonta (Salonta) felé vettük utunkat. Itt sem álltunk meg, csak a kocsiból néztük az egyre távolodó Csonka-tornyot. Nagyszalonta egy magyar költő, Arany János szempontjából is fontos. Hiszen ő ebben a városban született. Nagyszalontát is elhagytuk, és a határ felé vettük az irányt. Méhkeréknél léptünk ismét magyar területre. Ezzel a lépéssel fájdalmas búcsút vettünk a gyönyörű szép Erdélytől. Sötétedés után már otthon is voltunk.

Ez a kirándulás valamennyire megismertette velünk a valamikor Magyarországhoz tartozó Erdély egy részét. Csodálatos élményekkel tértünk haza, és reméljük, hogy nemsokára újra megpillanthatjuk Erdély hegyeit.

Bogdány Csilla

„... én protestáns vagyok. Mint ilyen,
szabadellű, és jóindulatú
minden más vallás iránt.”

(Jókai Mór)

Új VILÁGLÁTÁS

Beszámoló a IV. ODFIE színjátszó találkozóról

Fiattalván rendezték meg ez év augusztus 4-6-án, az erdélyi Országos Dávid Ferenc Ifjúsági Egyesület rendezésében a negyedik színjátszó fesztivált, ahol 15 erdélyi színjátszó kör mutatkozott be, és a lelkes közönség önfeláldozóan ünnepelte a produkciókat.

Ez a fesztivál újrászületést jelentett Fiattalvának, s nem csak az unitárius és református fiatalok készültek éjt-napallá téve a fesztiválra, hanem a község lakossága is vállt-vállnak vetve szorgoskodott, s tette a falut a fesztivál befogadására alkalmassá.

A vonaton érkező színjátszókat és a vendégeket rezesbanda várta Székelyszentkeresztben, és feldíszített lovaskocsisor hozta be Fiattalvára. Az ódon kastély parkjában várta a sátorábor a fiatalokat, és többen a házaknál nyertek szállást és kényeztetést, mert szinte kívánságaikat lesték és teljesítették. Mindenkinek az volt a megállapítása, hogy ennek a negyedik fesztiválnak a megrendezése kiváló volt, és mindenki nagyon jól érezte magát.

Nagy örömmre szolgált, hogy a jelenlegi erdélyi viszonyok között csak a magyar unitáriusok 15 aktív, működő magyar anyanyelvű színjátszó csoporttal rendelkeznek, ez példakép lehetne hazánkban is. Mivel két évvel ezelőtt Sároson is zsűritagja lehettem a II. Fesztiválnak, így volt némi összehasonlítási alapom. A fesztiválon teljes generációváltást éltünk meg, szinte minden csoport fiatalított, és sok új tehetséges arcot ismertünk meg. A rutinos produkciók eltűntek, és sok új, a mai érzésvilágnak megfelelő darabbal és játéktílussal találkoztunk. A klasszikus játéktípust követő két csoport kivételével (Datki Ifjúsági Egyet, Csehov: Medve és a Szentgyházi, Molière: Tudós nők) a többiek vagy groteszk improvizatív színházat vagy naiv romantikus stílust mutattak be. A még hiányos szakmai tudást naiv kedves bájjukkal feleltették a színjátszók. A Piroska és a farkas, valamint a Hófehérke és a hét törpe feldolgozása tisztán tükrözte a mai gyerekek kapcsolatát a mesevilághoz. A Bölöni csoport a helyi népi hagyományokat vitte színre, és megrendítő, hogy minden igyekezetükkel a diszkó világa sugárzott a fiatalokról, és nem tudtak mit kezdeni a népi hagyományokkal, talán a földönkívüli ufók is így játszottak volna Bölön hagyományvilágát.

A vendéglátók Lázár Ervin: Bab Bercijének kalandorozatából játszottak néhány dramaturgiailag összeszerkesztett epizódot, s talán létrejött egy új hártyánosi, vitézlászlói ludasmatyi figura, amire érdemes volna egy színházi világot felépíteni.

Két-három ismeretlen szerzőjű kabarétréfa is helyet kapott Rejtő Jenő jeleneteivel együtt, de ezt csak azzal lehet magyarázni, hogy a csoport vezetői nem jutnak értékesebb színdarab-irodalomhoz, s ebben kéne ezeket az erdélyi csoportokat segíteni.

A meglevenedett szebbnél szebb erdélyi dialekt muzsika volt a fülünknek, bár a nem honos embernek sokszor kellett a fülét hegyeznie, hogy értesse a szöveget.

A zsűri különdíját a kolozsvári „társulat” kapta, akik Vörösmarty: Csongor és Tünde című műve alapján valami csodát tettek le élő zenével. Ez egy olyan irodalmi montázs volt, mely az irodalmi színpad szerkesztése mellett a nézőtér közepére épített színpadon a színpadi mozgás minden lehetőségét kihasználta a legjobb pantomim tudással egybekötve. A három ördögfiók a repesztő, majd előm lott autójuk szakadékba lökésével kedves vidám pillanatokat szerzett a nézőknek.

Az első díjat a Marosvásárhelyi Ripacsok Színjátszócsoporthoz nyerte Arany János: Pázmán lovag vígballadájának színpadra vitelevel. A 12 fős csoport a szöveg interpretálása és eljátszása közben 25 percen át revü mozgáskultúrával, pantomim- és néptánc-elemekkel tették a térkompozíciókat változatossá és érdekessé. Ez a csoport a Nyíregyházán, 2000. szeptember 25-30-ig tartandó határon túli Báb- és Utcaszínházak fesztiváljára ezzel a produkcióval meghívást kapott.

A Vásárosnaményi Beregi Unitárius Szórvány is képviseltette magát a fesztiválon, és különböző díjakat osztott ki az általa jónak

tartott csoportok és szereplők között a Balázs Ferenc-külföldi formájában.

A fesztivál mozgatórugója, konferálója, szervezője, szerkesztője és a kolozsvári társulat vezetője Solymosi Zsolt sokszínű és tehetséges egyénisége jóságosan nyomja rá a bélyegét az egész fesztiválrendszerre, további munkájához sok sikert és elismerést kívánunk. Reméljük hogy a legjobb produkciók lassan begyűlöznek hazánkba is, és még a Kisvárdai Határon túli Fesztiválra is elkerülnek, hisz egyes produkcióknak ott a helye.

A vasárnapi istentisztelet felejthetetlen volt a résztvevőknek. A kiváló „specializált” igehirdetés mellett a fiatal unitárius teológusok és fiatal lekipásztörök a közreműködésükkel olyan értékeket mutattak fel, amely mögött egy olyan sokszínű és sokszínű képzés áll, ami a magyar teológiai képzésben sehol máshol nem található.

Fogjunk össze és látogassuk csoportosan a következő színjátszó fesztiválokat, és az értékes szép produkciókkal ismertessük meg az itthoni érdeklődőket is, ezzel is egy újabb hidat létesítsünk a közös jövőnk felé.

Böcs Attila
a zsűri elnöke

Megjegyzések az Iván Lászlóra való emlékezéshez

Iván (Jancsi) László az unitárius egyházba úgy kerül, mint prozelita, eredetileg római katolikus. Ez határozza meg a választott egyházbani munkáját, egész életét. Neki bizonyítani kell, hogy felvehesse a versenyt a beleszületettekkel. Meg is tette, sőt a bizonyítást túl is teljesítette. 38 éves korában halt meg és erre az időre többet alkotott, mint más egész életén keresztül. Tanulmányait is több sikon folytatta, így az élet számtalan területére jó rálátása volt. Teológiai, filozófiai és tanári munkája mellett a cserkész-munkában is jeleskedett, különös figyelmet fordított az ifjúsági istentiszteletekre, ahol jó hatásfokkal mondta el biblikus prédikációit. A konferenciák és húsvéti áhitatok közel álltak a szívéhez, mert itt nagyobb közönségnek tudta átadni sokoldalú képzettségére épülő magyarázatait.

Tudásvágyára jellemző, hogy amikor egyetemi tanársegédi állást kínálnak neki, akkor ő a teológián való tanulást választja, hogy a hit dolgaiban elmélyítse tudását és tanítsa azokat.

Külön szeretettel foglalkozik Dávid Ferenc egyházalapító életével és munkásságával, mely munkát a Keresztény Magvető folytatásokban közöl is (a mű címe: Dávid Ferenc a szellemi tudomány lélektan tükrében). Polemizál és vitázik különböző felekezetű szerzőkkel, hogy Dávid Ferencet védelmébe vegye, miszerint nem volt teoretikus (elméleti szakember). Példaképe volt Dávid Ferenc, és azt sugallta, hogy értékeit felmutatva mások is tegyenek.

A megismerhetőt megismerte, a tanulhatót megtanulta, csak egyre súlyosbodó betegségével nem tudott mit kezdeni, az legyőzte. Hatvankét éve halott, de ma is érvényes megállapításait érdemes lenne a figyelem középpontjába állítani, hogy a teológiatörténetben oly fontos unitárius egyéniségét példaként állítva, felfedezendő tanításai újra erőre kapjanak és követőkre találjanak.

Nem véletlenül illették „Bibliás” jelzővel, mert tudományának és életének legfőbb forrásmunkája valóban a Biblia volt.

Az ő szellemében emlékeztek szellemi elődjükről július 27-én a beregi unitáriusok. A minőségi továbblépés érdekében egy verselgető és egy zenélő ifjú mutatkozott be az ünnepségen. A résztvevők elhatározták, hogy emlékművet készítenek és életre hívják a kelet-magyarországi Iván László missziós bizottságot.

Beregi

Egyházközségeink életéből

Konfirmáció Hódmezővásárhelyen

2000. július 2-án, a hódmezővásárhelyi unitárius templom harangszavára, a templom előtt gyülekezett a konfirmációra összesereglett ünneplő gyülekezet. Egy évig tartó készülődés előzte meg a hitvallást, amit rugalmasan kellett megszervezni, hiszen Mezőkovácsházáról, Szikáncsról, Szentesről, Kunszentmártonból éppúgy jöttek jelöltek, mint helyből, de az iskolai elfoglaltságok is nehezítették az időegyeztetéseket. Július első szombat délutánján azonban mindenki egyszerre jelen volt, hogy kipróbálják hangerejüket a visszhangzó templomban, s feldíszítsék a szószéket, padokat. Bogdány Csilla virágözönnel megjelent édesanyja, s Kiss Mihály lelkész Úr feleségének, Göncz Tünde vezetésével készültek is a girlandok, szalagos csokrocskák. Amilyen elégedett mosollyal vált el a kis társaság, olyan feszültséggel teli mosollyal találkoztak másnap székelyruhába, ünneplőbe öltözve tizen.

Vadady Virág orgonajátéka teremtette meg a hangulatot az 5 pár bevonulásához. Kosahuba Tamás és Kiss Bálint, Ravai Elek és Márton Iren, Bogdány Csilla és Gyüre Ilona, Romján Adrienn és

Romján Réka, Katona Ágnes és Korom Renáta, két Kászoni József budapesti és Kiss Mihály hódmezővásárhelyi lelkészek vezettek be, hogy elfoglalják helyüket felkörben az úrasztalánál.

Felcsendültek a zsoltárok, majd Kászoni tiszteletes úr beszéde erősítette meg a konfirmandusok hitelveit. Ezután következett Kiss Bálint szépen hangzó beköszöntője. Kiss Mihály lelkész Úr családias légkörben szólította felelésre a lányokat, fiúkat, hogy a kátéből és a magyarázatokból megtanult hitelvekről beszámoljanak.

Érthetően foglaltak össze minden fontos alapismeretet. Imákat, köszöntőket mondtak komoly átélessel az úrvacsoravételre megérten.

A lelki élményt fokozta a két kisfiú: Katona Tamás és Katona Bence kereszteleje. Maradandó emléke a konfirmandusoknak az emléklap, Dávid Ferenc-üvegplakett, valamint a vancouveri North-Shore testvérgyülekezet könyvjelzője.

Köszönjük, mi szülők és nagyszülők a mindenre gondolást és a konfirmáltak számára tervezett erdélyi körút megvalósítását.

Sokunkban felidéződött a saját konfirmációnk, én 1947 pünkösdjén Pestszentlőrincen Pethő Istvántól kaptam ekkor az első úrvacsorát.

dr. Bencédi Ferencné
Réka és Adrienn nagymamája

Konfirmálás Hódmezővásárhelyen
2000. július 2-án.

Füzesgyarmat

*„Unitárius vallásomhoz halálomig
hű maradok, a templomba buzgón járok,
minden munkámban helyt állok,
Egyházamat őrsöm, védem
Isten engem úgy segítjen!”*

Ismét ünnepségre hívogattak Füzesgyarmaton.

Millenniumunk évében is szeretne kis egyházközségünk maradandó emléket állítani kereszténységünknek, magyarságunknak. Július 30-án, vasárnap délelőtt 11 órára hívták az unitáriusokat, szimpatizánsokat az ország minden részéből és a határon túlról is.

Templomunk virággal gazdagon díszítve várta az alföldi unitárius „búcsúnkra” érkezőket. Harmóniumjáték fogadta az öt palástos egyházi méltóság és a vendégek bevonulását. A szószéki szolgálatot Dr. Szabó Árpád erdélyi püspök végezte. Prédikációját „A rád bízott drága kincset őrizd meg” (Pál II. Tim. 1, 14.) igére építette fel. Szép a múltunk, küzdelem a jelenünk és hiszünk: reményteljes a jövőnk – fogalmazott a püspök úr.

Balázsi László lelkészünk köszöntötte a megjelenteket, püspök urat, lelkészeket, főgondnokokat, meghívottakat, unitáriusokat, szimpatizánsokat. Mindenki Isten gyermeke, aki itt megjelent, bár-

Egyházközségeink életéből

honnan érkezett is, mondotta a lelkész, majd Sajó Sándor: „Az andocsi Máriához” című költeményét mondta el a megszokott átéléssel.

Lelkészünk bemutatta a hat konfirmáló fiatalot, név szerint: Báthori Zoltán, Nemes Sándor, Gyári Endréné presbiterasszony unokái, Nagy Ida, Tóth Sándor, Kovács Lajos presbiter unokái, László Anikó, László Orsolya, néhai lelkészünk László Andor unokái. Vallásunk és szertartásaink ismeretét a lelkészünk kérdéseire adott válaszukkal bizonyították. Az első úrvacsoravételük után a püspök úr egy-egy bibliai idézettel áldotta meg a fiatalokat. Dr. Murvai Sámuel, a Magyarországi Unitárius Egyház főgondnoka egy-egy bibliát adott át az Unitárius Egyház nevében. A hittanosok képviselőjében Nagy Alexandra egy-egy színes nyomatú unitárius címet adott át, Simon Anna (két éve konfirmált) egy-egy szál virággal köszöntötte az ifjakat.

Az új egyházzászlót Gyári Endréné, Nemes Sándor és Báthori Zoltán hozta be, és Dr. Murvai Sámuel avatta fel. Avató beszédében emlékezett a történelem során a Magyar Nemzetet és az Egyházat ért megpróbáltatásokra. Az egyházzászló: fehér selyem, egyik oldalán színes unitárius címer, Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség felirattal, másik oldalán *Egy az Isten, 1568–1902–2000* évszámokkal. A zászlót Gyári Endréné zászlóanya szalagozta, *Unitárius hitünkért a millenniumra, a Füzesgyarmati Egyházközség 2000. július 30.* feliratú szalaggal. Nemzetiszínű zászlónkat Balázsi Alpár füzesgyarmati és Csizmadia Gabriella erdélyi hittestvérünk tartotta szalagozásra, amit Fodor Lajosné zászlóanya, *Magyarságunkért, hazánkért, a Füzesgyarmati Unitáriusok 2000. július 30.* feliratú szalaggal szalagozott. Lelkészünk Arany János: „Az örökség” c. költeményét mondta el.

Dr. Mikó István, a MUE főgondnokhelyettese áldó szavaival emléktáblát avattak. A gránit emléktábla az egyházunknál szolgált és szolgáló lelkészek nevét örökíti meg: Kiss Sándor, Kincses László, Darkó Béla, Bajor János, Vörös István, László Andor, Kelemen Miklós, Balázsi László 1902–2000. Dr. Szabó Árpád püspök, Szén Sándor a nyárádszeredai testvéregyház lelkésze, Pluhár Gábor és Pluhár Gáborné füzesgyarmati lelkészek és végül Balázsi László áldotta meg és avatta a zászlót és az emléktáblát. Gyári Endréné zászlóanya által tartott egyházzászló selymét fogva fogadalmat tettek a konfirmált fiatalok. Károlyi Zsigmond, egyházközségünk gondnoka, egyházunk tagjaivá fogadta a fiatalokat és átadta az emléklapokat.

Darkó Béla, néhai lelkészünk leánya, Mária, fia Béla és felesége örömmel jöttek Marosvásárhelyről édesapjuk emlékének megörökítésére. Az emlék-

tábla megkoszorúzása után átadták az ajándékokat. A konfirmált ifjaknak nemzetiszínű szalaggal, unitárius jelvénnel díszített kicsiny kopjafát, az egyházközségnek néhai lelkészünk fényképét, unokája által készített tűzzománcsal díszített tálat, Balázsi Lászlónak és családjának „Erdélyi unitárius templomok metszeteit” tartalmazó katalógust, Molnár Dénes alkotását. Darkó Béla beszédében fájdalmasan jegyezte meg, neki nem adatott meg, hogy a szülőföld, otthon, haza egyugyanazon helyen legyen. Bár ő csak öt évet élt Füzesgyarmaton, szülőhelyét mindig szívesen látogatja.

Eljött az ünnepségre László Andor özvegye, két gyermeke és rokonsága. Kocsis József nyárádszeredai és Varga Ferenc budapesti unitáriusok ajándékát, a fafaragással díszített énekesszámtáblát Varga József adta át.

A nyárádszeredai unitárius hívek ajándékát, két darab fehér hímzett terítőt Szász Lóránd adta át. Szén Sándor lelkész beszédében a testvéregyházak közötti kapcsolat megerősítését hangsúlyozta. A Beregi Unitárius Szórvány gondnoka, Felhős Szabolcs az emléktábla megkoszorúzása után Balázsi Lászlónak szándéknyilatkozatot írt alá a minden év július 30-án tartandó ünnepéről.

Lelkészünk megköszönte mindenkinek a részvételt, a városunkból, határainkon innen és túlról, Békéscsaba, Biharnagybajom, Budapest, Gyula, Hódmezővásárhely, Kétegyháza, Kétpó, Kocsord, Paks, Vásárosnamény, Veresegyháza, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nyárádszereda településekről érkezetteknek. Az ünnepség résztvevői zsúfolásig megtöltötték templomunkat, sokaknak csak állóhely jutott.

A millenniumi ünnepségre a templomkertben lévő emlékművek mellett került sor. A nemzeti zászlót, az egyházzászlót vivők után az egyházi méltóságok, konfirmáltak, vendégek, hívek és szimpatizánsok kivonultak a templomkertbe. A 199. zsoltár elénekzése után Erkel Tibor, a MIÉP országgyűlési képviselője mondott ünnepi beszédet, hangsúlyozva a magyarság öntudatra ébredését, az azért való munkálkodást Kodály Zoltán életművén keresztül. Tóth Miklós a Beregi Unitárius Szórványból Ratkó József: „Segítsd a királyt” záróimáját mondta el. Végezetül a Himnuszt és a Székely Himnuszt énekelték a jelenlévők.

A felejthetetlen élményt nyújtó, szép ünnepség közös ebédrel ért véget. Ebéd közben és utána, baráti beszélgetés közben közeli és távoli emlékek elevenedtek fel. Az egyház vezetése és hívei ezúton is megköszönik a színvonalas ünnepség megszervezését, lebonyolítását Balázsi Lászlónak, családjának és segítőinek.

Kispálné R. Etelka

Egyházközségeink életéből

Debrecen

Millennium a keleti határ mentén.

Július 16-án, vasárnap délelőtt a nagyvárad-i Gesztenye utcai unitárius templomban millenniumi megemlékezésre gyűlt össze a népes gyülekezet. E jeles alkalommal lépett testvérszövetségre a Nagyvárad-Bihari és a Debreceni Unitárius Egyházközség. Az ünnepi keretek között, a testvériség jegyében közösen tartott istentiszteleten és millenniumi megemlékezésen a szószéki szolgálatot **Miklósi Vári Katalin**, debreceni lelkész nő végezte. Történelmi és lelkiségi számvetéssel válaszolt a millennium felhívására. Visszaemlékezett az unitarizmus történelmi fejlődésére, ebben Erdély és különös tekintettel Nagyvárad szerepére, megemlítve a debreceni disputát is, melyek közösen képezik azokat a mély lenyomatokat tudatunkban, melyek hatással vannak jellemünk alakulására. A történelmi visszaemlékezés mai aktualitásaként emelte ki az egység, a közös gondolkodás és cselekvés jelentőségét. Személyes példáján keresztül látatta, hogy a magyarság, ezen belül az unitarizmus életében az erdélyi és magyarországi színterek szétválaszthatatlanul fonódnak össze. Hangsúlyozta az erdélyi közösségek hagyományaiban gyökerező megtartó erőt, ami a közösségi és egyéni erőfeszítéseket egyaránt sikerre viheti. Egyben megköszönte a felkérést, ami éppen e közös gondolkodásnak, közös tervezésnek egyik legújabb előremutató példája.

Az *úrvacsorai gondolatokat* a nagyvárad-i gyülekezet lelkésze, **Pap Gy. László** fogalmazta meg. Örömet fejezte ki, hogy a millennium kapcsán megrendezett, de előre szándékosan nem egyeztetett istentiszteleti gondolatok között számos közös vonás van. Ugyancsak kiemelte az egységbe forrott közösségek megtartó erejét, hangsúlyozva a lelki mellett a fizikai közelség nagy jelentőségét, hiszen a történelmi viharok során szétdarabolt magyarságnak – a határok lassú légiesedésével egyidőben – gondolatilag is közös síkra kell jutnia. Hangsúlyozta, hogy a közösségi lét elsődleges színtere a család. A gyermeknek szülője és testvérei iránt érzett szeretete, ill. a szülőnek a gyermeke iránt érzett gondoskodása a közösségi lét, a közösségi érzelmek alapiskolája. A társadalmi szintű testvérkapcsolatok pedig éppen a maihoz hasonló testvéri közösségek létrejöttében ölthetnek testet.

Úrvacsoraszertés után **Kerekes Árpád**, a nagyvárad-i gyülekezet gondnoka mondott *ünnepi beszédet*. Meghatóan mély, emberi érzésekről tanúszkodó megnyilatkozásában aggodalmát fejezte ki, hogy az erdélyi magyar közéletben nagyon vegyes kép alakult ki, melyben a hazáért, nemzetért tenni akaró, ill. az egyéni érdekeket szem előtt tartó csoportok egyaránt jelen vannak. Egyben utalt arra, hogy igazán tiszta, csoport- és nemzetérdekeket önzetlenül képviselő közösségek leginkább egyházi

vonalon szerveződnek. Nagyon fontos tehát ezek életben tartása, virágoztatása, fejlesztése.

E gondolatokhoz kapcsolódott *hozzászólásában* **Felhős Szabolcs** beregi szórványgondnok. Az alföldi unitárius gyülekezetek az unitarizmus testében sajátos, egyéni színekkel átszőtt szerepkört töltenek be. A kisebb hagyományokkal rendelkező kelet-magyarországi régió földrajzi helyzeténél fogva összekötő kapocs az erdélyi és magyarországi unitárius közösségek között, s hagyományainak megteremtésén, egyéni arculatának kialakításán fáradozik minden felelősséggel gondolkodó alföldi unitárius.

Az ünnepi beszédek és hozzászólások után felavatták a templom bejáratával szemben elhelyezett kopjafát. A kopjafaavatás után a **beregi unitárius szórvány** tagjainak és pártolóinak szereplésével rövid *irodalmi előadás* következett. Ezt követte a testvérgyülekezeti kapcsolatfelvétel szándékának kinyilatkoztatása. Pap Gy. László röviden ismertette az előzményeket, a szándékot, s reményét fejezte ki, hogy az együttműködés valóban élő és tartalmas lesz. Miklósi Vári Katalin csatlakozott ehhez a reményhez, s néhány szóval ecsetelte, hogy mit jelent ez a debreceni és általában a magyarországi gyülekezetek számára. Ezután sor került az okmányok aláírására és cseréjére. Az istentisztelet során – a testvériség jegyében – a nagyvárad-i és debreceni énekvezérek közösen teljesítettek szolgálatot. A debreceni közösségből 8 képviselő érkezett a közös istentiszteletre.

Az istentisztelet után a program a vendéglátók ebédmeghívásával folytatódott. A pohárköszöntőkben elsőként Pap Gy. László köszöntö meg a nagyvárad-i nőszövetség szeretetteljes gondoskodását, mely lehetővé tette, hogy az összejövetel terített asztal mellett, igazán családi hangulatban folytatódjon.

Dr. Kozák Miklós, a debreceni gyülekezet presbitere pohárköszöntőjében közössége és saját nevében köszöntö a meghívást, elismerően szólva a nagyvárad-iak családi vendégszeretetéről, példaeértékű tevékenységéről, és reményét fejezte ki, hogy a kapcsolat valóban élő, gyümölcsöző és testvéri lesz. Történelmi példák sora igazolja, hogy a kuruc-hajdú-székely vidékek életében a határok sosem jelentettek egymástól való elszigetelődést, s e hátrányos helyzetű régió, sokkal inkább az egymásba kapcsolódó nemzetmegtartó szellem fennmaradásának színtere.

Frenczel Bertalan pohárköszöntőjében kifejtette, hogy úgy érzi, jelenléte a megemlékezés öku-menikus jellegét erősíti. A különböző egyházak közötti testvéri megértést hangsúlyozta, s kiemelte, hogy e gondolatnak a beregi szórvány területén élenjáró képviselője Felhős Szabolcs szórványgondnok.

Debreceni Unitárius Egyházközség

Egyházközségeink életéből

Budapest

Nyárutó a Nagy Ignác utca 2-4-ben.

Gyönyörű nyarunk volt, panasz nem érheti. Ám a Nagy Ignác utcai unitárius templom nem volt üres, még abban a periódusban sem, amikor pásztor szabadságon volt. Ebben az évben Kászoni lelkész urat Kovács István helyettesítette, aki a kolozsvári unitárius teológián a homiletika tanára. Nem kis felelősség magunk helyett megfelelő helyettest találni, mint ahogy az sem, hogy valaki másnak a gyülekezetét átvegyük. Ezúttal a próbálkozás sikerrel járt.

Augusztus közepe után folytatódott az a millenniumi ünnepsorozat, amellyel az Unitárius Egyház, Kászoni József lelkész szervezésében, tiszteleg népünk nagy évfordulójának. 17-én volt az első esemény: a Fairfaxi Unitárius Univerzalista kórus hangversenyét hallhatta az, aki a jóval harminc fok fölötti melegben eljött a templomba. Aki viszont vállalta, azok közül – azt hiszem – senki sem bánta meg. Nem akarom most azt állítani, hogy az amatőr kórus vetekedett egy professzionista performanssal. De lelkesedésük és szeretetük mindent pótol. Szeretik a zenét, szeretik egymást és – nem utolsósorban – szeretik a közönségüket. Ami pluszt adott előadásukban az az volt, hogy magyarul énekeltek. Elhangzott *A Maros vize folyik csendesen*, Bartók: *Egy este a székelyeknél* és a *Nemzeti dal*. Petőfi versére az egyik kórustag szerzett zenét. Előadták Kodály *Esti dalát*, igaz, ezt

angolul, de azt hiszem, nincs a világnak az a nyelve, amelyen ez a mű ne lenne gyönyörű.

Augusztus 20-án különleges élményben lehetett részük azoknak, akik ismét vállalták a meleget és beültek a templomba. Az istentisztelet – gondolom, nemcsak első alkalommal a Nagy Ignác utcai templomban, de első alkalommal Budapesten – három nyelven hangzott el: magyarul, angolul és olaszul. Ez utóbbi nyelven az Ascona Város Gyermekkórusának tagjaira, valamint azok szüleire való tekintettel, angolul pedig a templomban helyet foglaló angol és amerikai vendégek tiszteletére. A beszéd megérdemelte, hogy két nyelvre is lefordítsák. A Tavasz Kamarakórus, a XVII. kerületi Hősök Terei Általános Iskola diákjaiból álló kórus, már nem első alkalommal örvendeztet meg templomunk híveit. A gyerekek jókedvét, lelkesedését és előadásuk színvonalát nem befolyásolta az év legmelegebb napja. Befejező programként Zsombori Erzsébet kiállításának megnyitója következett. Képei frissek, üdék, vidámak, kicsit hasonlítanak alkotójukra. Persze ez már óriási gyermekzsivajban történt, hiszen a szomszagos kórustagok nem bírták csak egyszerűen nézni a szendvicsekkel és üdítőkkel megrakott asztalt, és eszükbe sem jutott, hogy fecsegésükkel lelövik a kiállítást megnyitó beszédet. Honnan is tudhatták volna, hiszen egy kukkot sem értettek mindabból, ami körülöttük zajlott – volna. De azért tündérek voltak.

Úgy az események, mint a színvonal sokkal mélyebb, komolyabb cikket érdemelne, de sajnos a hely...

Léb Erzsébet

HALOTTAINK

KISS ISTVÁNNÉ sz. Gáspár Ilona

1928-ban Budapesten született. Szülei, ahhoz a generációhoz tartoztak, akik a Trianon utáni időkben települtek át Magyarországra. Édesapja dr. Gáspár Mózes a Legfelső Bíróság polgári bírója volt, Firtos-Martonosból származott, édesanyja Enlakából. Gáspár Ilona Budapesten nevelkedett, unitárius, hívő, templomba járó családban. Mint fiatal leány aktívan részt vett a IX. kerületi Misszói házi ifjúsági életében, és a leány egyletben. Itt ismerkedett meg a neves bolóni származású unitárius ikerpárral, Kiss Józseffel és Istvánnal, akik vezetői voltak az unitárius ifjúsági körnek.

1951-ben kötött életre szóló házasságot Kiss Istvánnal, akivel 50 esztendőn át éltek boldog, harmonikus házasságban. Házasságukat az Ursten 1 fiú gyermekkel áldotta meg, aki az édesanya szemfényéje volt. Majd kiáradó szeretettel vette körül unokáit is. A nagycsalád összetartó ereje volt.

Tanítónőként végzett, de más állásban helyezkedett el. A Közért Vállalatoknál dolgozott hosszú éveken át, ahol nagy odaadással végezte a reábizottakat.

Vidám, szeretettel teli, szép asszony volt, figyelmes mások iránt. Intelligens, művelt ember volt, érdekelte az őt körülvevő világ. Lakásában csodálatos növényei, virágai voltak.

Hosszantartó betegségét hőiesen viselte, szerető férje ápolta, gondoskodott róla, egészen 2000. július 7-ig, amikor is a Mindenható magához szőlította drága lelkét. Temetése július 19-én volt, a Farkasréti Temetőben helyezték örök nyugalomra Orbókné Szent-Iványi Ilona főjegyző szolgálatával.

Drága szerető férjének, fiának, menyének, nővérének, unokáinak adjon az Ursten vigasztalást, Kiss Istvánné, sz. Gáspár Ilona lelkét vezérelje az örökkévalóság útján.

SEBE FERENC

Lelkész, kolozsvári egyházi előadó tanácsos

Sebe Ferenc 1915-ben Pipén született, unitárius papi családban. Teológiai tanulmányait 1934–38 között végezte Kolozsvárott. 1939-től a székelykeresztúri Gazdasági Iskola felügyelő tanára, majd lelkészként szolgált Kadácson, Magyarzsákon, Kolozsvárott, közben több cikluson át esperes is volt.

1963–83 között a kolozsvári püspökségen előadó tanácsosként működött. Nyugdíjba vonulása után is tovább szolgált 1983–1998 között a 11 észak-erdélyi szóránnyegyházközséget gondozta.

Betegsége előrehaladtával 2000. július 16-án visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Temetése július 20-án volt Kolozsvárott.

Leányainak, unokáinak, dédunokájának adjon a Mindenható vigasztalást!

Sebe Ferenc emléke legyen áldott!

NYIREDY KATALIN ILDIKÓ

Szomorú szívvel vettük a hírt, hogy dr. Nyiredy Szabolcs, a Dávid Ferenc Egylet elnökének leánya, 53 éves korában, váratlanul tért meg a mennyei Atyához. Hamvasztás utáni búcsúztatása augusztus 21-én volt az Újköztetőben, az evangélikus egyház szertartása szerint. Az édesapának, a fivérnek, és az egész Nyiredy családnak szerkesztőségünk nevében is őszinte együttérzésünket fejezzük ki, az örökélet reménységében.

Gratulálunk „Dénes bácsi!”

Az idén az észak-amerikai Egyesült Államok az évi rendes közgyűlését júniusban tartotta Nashville-ben, Tennessee államban. Erre a gyűlésre hivatalos meghívott volt Farkas Dénes kolozsi lelkes is. De több volt hivatalos meghívottnál, hiszen jelentős kitüntetésben részesült ez alkalomból. Erdemi tevékenységéért és munkájáért megkapta azt a méltó elismerést, amely olyan személynek jár, aki nagyon sokat tett Észak-Amerika és Erdély közötti kapcsolat elmélyítésében. „Dénes bácsi” évek óta nagy lelkiismeretességgel végzi ezt a feladatot. Ez abban nyilvánul meg, hogy zárandokok csoportját hozza-viszi – zömmel a nyári hónapokban – többnyire Budapest és Barcaság, Sepsiszek, Kézdiszek és a kettő közötti, festői tájakon. De ennél sokkal többet tesz, hiszen felemelő lelki élményeket szerez zárandokok százainak ezen tevékenysége által. Helyismerete, történelmi tudása, ami az egyházközségek történelmét jelenti, egyedülállóan kiváló, mint ahogy tapasztalati is a több százezer km távolságot bejárva a sokszor nem is hétköznapi nevezhető utakon. Ezt nála jobban, biztonságosabban, és nagyon sokak meglepődésére senki nem csinálja.

Alulírott június hónapban a budapesti konfirmálók egy tizenegynéhányas csoportjával többek között Kolozson is járt. Ott fedezte fel a kolozsi parókia dolgozószobájában azt az elismerő oklevelet, amelyet a sokak számára kedves „Dénes bácsi” a rá jellemző szerénységgel őriz az iroda dolgozóasztala fölötti falán. Engedélyt nem kérve – mert nem biztos, hogy ezt megadta volna – alulírott elvette, fénymásolta, és annak magyar szövegét most közzéteszi az Unitárius Élet olvasóközönségének. A tolokodásért ezúton elnézést kérve, álljon itt a mindennél többet mondott elismerés magyar nyelvű szövege.

„Vallásgyakorlat terén senki nem tanúsít nagyobb felelősségérzetet az Észak-Amerika és Erdély közötti kapcsolat kialakításában és elmélyítésében, mint Farkas Dénes. Számára nincs feladat, mely túl nehéz, nincs megbízatás, mely túl alantas lenne, ennek a történelmi kapcsolatnak az előmozdításában. A táj szépségén, a vendégszeretet melegen és a vallási élet mélységén túlmenően, Dénes az, aki testvér-kapcsolatainkat valóban valóssá teszi. Veleszületett udvarias és meleg egyéniségével, rendkívüli humorérzékevel látnoki és apostoli buzgóság párosul, és ez felejtethetetlen, lélekformáló élményeket szerez a látogató zárandokok százainak. Az utazók Dénes személyes barátaivá válnak, és ez a barátság tartós is marad. A zárandokok alkotják az ő tágabb értelemben vett gyülekezetét, akiknek immár több, mint egy évtizede gondját viseli. Ő a jó pásztor, akinek a nyáját – egy-egy buszrakomány zárandokot – nem mindig könnyű összetartani. Aki Dénessel van biztos lehet benne, hogy minden probléma megoldódik, minden kívánság teljesül, és minden napi terv a vártnál gazdagabbnak bizonyul.

Dénes anyagismerete, az erdélyi és unitárius történelem és kultúra iránti szenvedélyes szeretete feltárja a kívülálló előtt ennek az örökségnek a mélységeit. A látogatóból zárandok lesz. Dénes nem csupán rendkívül ügyes gépkocsi- és idegenvezető, de egyben varázsló is, aki meglep, elbűvöl, elbájos, és végül átforgalmazza zárandokgyülekezete tagjainak lelkületét.

Dénes minden kirándulást személyes ajándékká alakít, a felfedezés izgalmas élményét varázsolja elő. Sose túl fáradt ahhoz, hogy történeteket és anekdotákat meséljen, melyek gyakran oly meghatóak, hogy a hallgató könnyekkel küszködik, az öröm, a szellemi bepillantás és az önmagunkra találás könnyeivel.

Dénes mindenkor tiszteletet parancsoló lelkes. Erdély-szerete mindenki szereti és tiszteli; templomok, levéltárak, történelmi nevezetességek éjjelnappal nyitva állnak előtte. Minden nevet szeretettel említ, és minden lelkész név szerint ismer, de még fiaikat, lányaikat, hitvestársukat, sőt kutyájukat is. Egyháza iránti büszke szeretete áthatja minden cselekedetét. Ugy emeli felénk az erdélyi unitarizmust, mint egy drága kelyhet.

Farkas Dénes erős pillére annak a hídnak, amely Erdély és Észak-Amerika gyülekezeteit köti össze. Hűséges, áldott szolgálataért örökké hálásak vagyunk.

Átadatott az Unitárius Univerzalista Association közgyűlésén.

Nashville, Tennessee, 2000. június

John Eric Gibbons elnök
a végrehajtóbizottság nevében

Protestáns Híradó

Lapunk utolsó számában rövid hírt adtunk arról, hogy a Protestáns Híradó (a Rajna-vesztfáliai magyar gyülekezetek lapja) unitárius súlypontú számot jelentetett meg a 9. évf. 5–8 sz., 2000. május–augusztus összevont számaiban. Nagy örömmel fedeztük fel, hogy Gábry Sándor református lelkész (lapszerkesztő) ebben megjelentette Veress Zoltán „Keresztény testvéreim, unitáriusok” című írását, amelyet az Unitárius Élet már közölt, és ami nagyon jó visszhangot váltott ki lapunk olvasói közösségében.

Veress Zoltán írása egy könyvismertetés során jelent meg (Szalai András: Más Jézus, más lélek, más evangélium. Harmat Kiadó Budapest, 1998.), és keresztényként veszi „védelmébe” az unitáriusokat. A Protestáns Híradóban megjelent cikkekre reagált Dr. Ritoók Pál, a Magyarországi Református Egyház Presbiteri Szövetségének elnöke. Nincs módunkban észrevételét közölni a cikkel kapcsolatban, de az Unitárius Élet szerkesztőségének tulajdonában van Veress Zoltán „Levél Dr. Ritoók Pálnak” című írása, amit lapunk következő számában teszünk közzé, és ami, akárcsak előbb megírt cikke, ökumeniáról „szertartássaljes vitatkozás”-ról tanúskodik.

(K. J.)

Helyreigazítás Sztankóczy Zoltán megjelent tanulmányához

A május–júniusi számban megjelent „Keresztység az evangéliumokban” c. értekezés utolsó bekezdésének első sorában a **betöltött** szó helyett a lapban **betöltött** jelent meg. A július–augusztusi számban megjelent szövegben az 5. bekezdés 1. sorában olvasható **keresztelés** szó helyett a **Keresztelő** a helyes szó. A hibákért elnézést kérünk!

KÖZLEMÉNY

Tisztelt Adományozók!

Az Unitárius Alapítvány Kuratóriuma tájékoztatja Önöket, hogy 1999. évben, SZJA 1%-ra befolyt 995.694. Ft-ot a Magyarországi Unitárius Egyház egyházközségeinek és szervezeteinek működéséhez szükséges eszközök, felszerelések beszerzésére, az egyházi épületeken történő felújítási és karbantartási munkálatokra, valamint az egyházközségi életet elősegítő tevékenységre osztottuk fel a Kuratórium döntése szerint.

Magyarországi Unitárius Egyház irodája	40.000 Ft
Budapesti Unitárius Egyházközség Nagy I.u.	50.000 Ft
Budapesti Unitárius Egyházközség Högyes E.u.	121.000. Ft
Pestszentlőrinci Unitárius Egyházközség	121.000. Ft
Füzesgyarmati Unitárius Egyházközség	111.000. Ft
Kocsordi Unitárius Egyházközség	71.000. Ft
Kelet-Magyarországi Szabadelvű Protestáns Kör	50.000. Ft
Debreceni Unitárius Egyházközség	121.000. Ft
Hódmezővásárhelyi Unitárius Egyházközség	71.000. Ft
Győri Unitárius Egyházközség	121.000. Ft
Heltai Gáspár Kft.	45.000. Ft
Ifjúsági Ház (Dunafüred)	25.000. Ft
Dávid Ferenc Egylet	50.000. Ft
A támogatást pályázat útján lehetett elnyerni.	

Rázmány Csaba
elnök

Gergely Felicián
titkár

HÍREK

A Károli Gáspár Hittudományi Egyetem évnyitó ünnepsége 2000. szeptember 26-án volt. Ezen egyházunkat **Bencze Márton** püspök képviselte.

Bencze Márton püspök kinevezte **Máté Ernő**, volt marosvásárhelyi segédlelkészt 2000.09.01.-2001.08.31. közötti időszakra a Dunántúli Unitárius Egyházközség segédlelkészének. A jelöltet a két egyház közötti megállapodás értelmében dr. Szabó Árpád, kolozsvári püspök helyezte át Magyarországra, ideiglenes jelleggel. Szeptember 14-én **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző, segédlelkész társaságában részt vett Polgárdiban, az egyházközség hivatalos, jegyzőkönyvi átadásán, ahol felmérték a polgárdi egyházközségi ingatlanok helyzetét, **Berki József** gondnok segítségével.

A Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat Felügyelő Bizottsága 2000. szeptember 20-21. napjain kihelyezett ülést tartott Szilvásváradon. Egyházunkat **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző, az FB elnöke képviselte. Szeptember 22-én az FB tagok, a Bodrog vidékére, Olaszliszkára látogattak, ahol **Böleskei Gusztáv** református püspökkel együtt meglátogattak 3 otthont, mely a szeretetszolgálat segítségével épült újjá, az idei nagy árvíz után. Majd Miskolcon felkeresték a MÖSZ Családsegítő Központját, és tájékoztak, annak munkájáról.

Az Evangélium Színház október 26-án ünnepli fennállásának 10. évfordulóját. Annak idején, 1990-ben, az alapításkor jelen volt **Bartók Béla** főgondnokunk is, aki személyesen is támogatta a megalakulást, valamint **Török Tamás** író-rendező, akitől az elnevezés ered. Az elmúlt 10 évben összesen 253 előadás

fémjelzi a színház tevékenységét, mely elsősorban **Udvaros Béla** rendező-igazgatónak köszönhető. A kerek évfordulón, október 24-én, **Tamási Áron: Énekes madár** c. darabjának lesz a bemutatója.

Szeptember 17-én csodálatos millenniumi rendezvény volt, **Szentiványi Mihály** emlékére, **Nyárádgálfalván**. Az ünnepi istentiszteleten dr. **Szabó Árpád** püspök és **Orbókné Szent-Iványi Ilona** főjegyző végeztek szolgálatot, majd **Szentiványi Mihály** szülőházánál, a régi kúria épületen emléktábla koszorúzás volt, és a nap fénypontjaként, **Török Elek** esperes mérhetetlen sok munkája és fáradozása nyomán, a helyi iskola felvette **Szentiványi Mihály** nevét. Köszönet illeti a nagyszerű rendezéért az esperes urat és a nyárádgálfalvi unitárius híveket.

Szép megemlékezést tartottak július 27-én Vásárosnaményban, **Iván László** születésének centenáriuma. Két ifjú mutatkozott be az Ő szellemiségében: **Tóth Miklós** Gemzseről a verseivel és **Bálint Ferenc** Gyűrűből zenei játékaival. **Iván László** tiszteletére emlék-levelezőlapot nyomtattak, és egy ifjúsági szövetség is alakult emlékére.

Ószabó István monodramát írt, **Isten országa** címmel, **Dávid Ferenc** egyházalapító püspökünkről. A drámát **Felhős Szabolcs** beregi szórványgondnok nyújtja át az Unitárius Irodalmi Társaság 80. születésnapja tiszteletére az ODFIE vezetőségének.

Augusztus 20-án a beregi unitárius szórvány millenniumi istentiszteletet tartott. Ekkor nevezték ki a gemzsei **Tóth Miklós** a szórvány kulturális referensének.